

Univerzita Palackého v Olomouci

Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské výchovy

Katolická teologie

**Katechetická pomůcka *Catecumenato per adulti*:
analýza a pokus o vyhodnocení**

Diplomová práce

Autor: Milan Maštera

Vedoucí práce: doc. Dr. Ludvík Dřímál, Th.D.

2019

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl jsem veškerou literaturu a informační zdroje v seznamu použité literatury.

V Olomouci 19. 3. 2019

podpis

Poděkování:

Děkuji panu doc. Dr. Ludvíku Dřímaloovi, Th.D. za odborné vedení diplomové práce, vstřícnost a poskytnuté rady. Dále děkuji panu Mgr. Janu Slepíčkovi za jeho pomoc s korekturami.

Anotace

Diplomová práce představuje edici katechetických pomůcek pro uvedení dospělých do křesťanského života *Catecumenato per adulti* vydanou v roce 2011. Nejprve je pojednáno o identitě křesťanské iniciace, jak ji církev chápe po II. vatikánském koncilu. Následně jsou analyzovány a zhodnoceny zvolené pomůcky. Na závěr se autor pokouší vyzdvihnout inspirativní prvky, kterými by bylo možné obohatit katechumenátní praxi v českých a moravských diecézích.

Klíčová slova: uvedení dospělých do křesťanského života, katechumenát, katecheze, katechetická pomůcka, katechumen, cesta

Annotation

The diploma thesis presents an edition of catechetical aids called *Catecumenato per adulti* for the Christian initiation of adults, published in 2011. First, the identity of the Christian initiation is presented, as the Church understands it after the II. Vatican Council. Subsequently, the selected aids are analyzed and evaluated. In conclusion, the author attempts to highlight inspirational elements that would enrich the practice of catechumenate in the Czech and Moravian dioceses.

Key words: the Christian initiation of adults, catechumenate, catechesis, catechetical aid, catechumen, course

Obsah

Úvod	10
1 Uvedení dospělých do křesťanského života v katolické církvi po II. vatikánském koncilu	12
1.1 Základní prvky uvedení dospělých do křesťanského života	14
1.1.1 Identita	14
1.1.2 Cíl	15
1.1.3 Aktéři	16
1.1.4 Struktura iniciačního procesu	18
1.1.5 Obsahová náplň katecheze	24
1.2 Dospělý jako adresát katecheze	26
1.2.1 Lidská zralost	27
1.2.2 Zralost ve víře	28
1.3 Obecné požadavky na katechetickou pomůcku	29
2 Řada tištěných katechetických pomůcek pro uvedení dospělých do křesťanského života z pera A. Fontany	30
2.1 Itinerario catecumenale con gli adulti: Il libro degli accompagnatori	31
2.1.1 Obecná charakteristika	31
2.1.2 Struktura	31
2.1.3 Obsah jednotlivých kapitol knihy	31
2.1.4 Hodnocení pomůcky	40
2.2 Vorrei diventare cristiano: Il libro dei catecumeni/1 Schede bibliche per il tempo del primo annuncio	41
2.2.1 Obecná charakteristika	41
2.2.2 Struktura	41
2.2.3 Obsah jednotlivých katechezí	42
2.2.4 Hodnocení pomůcky	44

2.3	Vorrei diventare cristiano: Il libro dei catecumeni/2 Schede bibliche per il tempo del catecumenato	45
2.3.1	Obecná charakteristika	45
2.3.2	Struktura	45
2.3.3	Obsah jednotlivých katechezí.....	46
2.3.4	Hodnocení pomůcky	57
2.4	Vorrei diventare cristiano: Il libro dei catecumeni/3 Schede bibliche per la Quaresima e la Mistagogia	57
2.4.1	Obecná charakteristika	57
2.4.2	Struktura	57
2.4.3	Obsah jednotlivých katechezí.....	58
2.4.4	Hodnocení pomůcky	62
2.5	La vita cristiana nel terzo millennio: Il libro dei neofiti	62
2.5.1	Obecná charakteristika	62
2.5.2	Struktura	63
2.5.3	Obsah jednotlivých kapitol knihy	63
2.5.4	Hodnocení pomůcky	70
3	Zhodnocení pomůcek na základě kritérií, která klade katolická církev na uvedení dospělých do křesťanského života, a možný přínos pomůcek pro praxi v naší zemi	71
3.1	Porovnání struktury předložené v řadě pomůcek se strukturou uvedení dospělých do křesťanského života, jak ji předkládá církev	71
3.2	Porovnání obsahu předloženého v jednotlivých pomůčkách s kritérii, která klade církev na obsahovou náplň katechezí při uvádění dospělých do křesťanského života ...	72
3.2.1	Dějiny spásy	72
3.2.2	Vyznání víry	73
3.2.3	Modlitba a duchovní život.....	73
3.2.4	Svátosti	74
3.2.5	Křesťanská morálka	74

3.3	Možná inspirace pro praxi uvádění dospělých do křesťanského života v českých a moravských diecézích.....	75
	Závěr.....	76
	Použité zdroje a literatura.....	78
	Seznam zkratek.....	81
	Příloha.....	83

Úvod

Křesťanská iniciace je fenomén, který se dotýká různou měrou a různými způsoby každého, kdo se má stát křesťanem. Nelze se stát křesťanem, aniž by kdo aspoň započal, když ne dovršil, proces křesťanské iniciace. Právě pro univerzální dosah a komplexnost problematiky jsem si vybral uvedení do křesťanského života jako téma své diplomové práce. Abych téma více konkretizoval a propojil s praxí, zaměřil jsem se na tištěné pomůcky, které mají být oporou doprovázejícím a dospělým uchazečům na cestě křesťanské iniciace při jejich společných setkáních v průběhu celého procesu. Po poradě s vedoucím práce jsem se rozhodl orientovat na italskou katechetickou produkci a jako hlavní pramen práce jsem zvolil pětidílnou sadu pomůcek *Catecumenato per adulti* od italského kněze Andrey Fontany, která byla vydána v Turíně v nakladatelství Elledici v roce 2011.

Cílem práce je prozkoumat pomůcky a pokusit se o zhodnocení jejich možného přínosu v českých podmínkách. Tohoto cíle bych rád dosáhl pomocí metody analýzy formy a obsahu jednotlivých pomůcek, následně se pokusím syntetizovat získané poznatky a porovnat je s požadavky, které klade církev na uvedení dospělých do křesťanského života. K práci přistupuji s hypotézou, že zpracovávám kvalitní pomůcky, které odráží požadavky katolické církve kladené na křesťanskou iniciaci dospělých.

V současné době v českém jazyce chybí ucelený soubor pomůcek pro uvedení dospělých do křesťanského života. Některé diecéze sice vydaly určité pokyny k průběhu iniciačního procesu,¹ ty ovšem většinou jen citují pasáže z liturgické knihy Uvedení do křesťanského života,² vymezují okruhy témat ke katechezi a připojují odkazy na literaturu, z níž je možné čerpat. Nelze v nich nalézt ale žádné konkrétní zpracování katechezí. Na internetových stránkách katechetických středisek diecézí je možné si stáhnout materiály k tématům probíraným i v rámci katechumenátní cesty, ale ani zde nenajdeme žádný ucelený systém. Dále existuje několik česky psaných publikací,³ které se zabývají křesťanskou iniciací. Věnují se však problematice spíše z teoretického hlediska.

¹ Např.: *Řád katechumenátu pražské arcidiecéze ze dne 5. 10. 2003*. Praha: Arcibiskupství pražské, 2003.

² SEKRETARIÁT ČESKÉ LITURGICKÉ KOMISE. *Uvedení do křesťanského života*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství v Praze, 1987.

³ Zvláště: *Křesťanská iniciace*. Vyd. 1. Praha: Katechetická sekce České biskupské konference ve spolupráci s nakl. Halama, 2012. 134 s. ISBN 978-80-260-2330-2. a *Křesťanská iniciace: sborník třetí vědecké katechetické konference, pořádané ve dnech 15.–17. září 2008 Cyrilometodějskou teologickou fakultou*

Diplomová práce je členěna do tří kapitol. V první kapitole je představen celý iniciační proces tak, jak jej vidí církve ve světle II. vatikánského koncilu. Také jsou prezentovány některé důležité poznatky z vývojové psychologie o dospělém jedinci jakožto adresátu katecheze a formulovány obecné požadavky na katechetickou pomůcku. Ve druhé kapitole, která je těžištěm práce, jsou popsány, analyzovány a zhodnoceny jednotlivé knihy ze zvoleného celku pomůcek. Ve třetí kapitole se pokusím jednak zhodnotit, nakolik pomůcky obsahují podstatné prvky iniciačního procesu, jak je vidí církve, ale také zda a nakolik je možné inspirovat se v pomůckách pro praxi uvádění dospělých do křesťanského života v České republice.

1 Uvedení dospělých do křesťanského života v katolické církvi po II. vatikánském koncilu

Uvádění dospělých do křesťanského života probíhá různým způsobem a s různou intenzitou již od starověku.⁴ Vždy se ovšem koná ve společenství církve. Toto společenství není statické, ale vyvíjí se. Církev se v dnešní době neustále snaží navazovat na bohatství II. vatikánského koncilu a naplňovat jeho odkaz. Zmíněný celocírkevní sněm se mimo jiné při svých jednáních dotkl i tématu křesťanské iniciace a v 64. článku konstituce *Sacrosanctum concilium* dal impulz pro obnovu katechumenátu:

„Ať je obnoven katechumenát dospělých, rozčleněný na několik stupňů, a zaveden podle úsudku místního ordináře. Tím se má doba katechumenátu, určená k přiměřené výuce, posvětit posvátnými obřady, které by se konaly postupně v určitém časovém odstupu.“⁵

Obsáhle pojednává o uvedení do křesťanského života článek 14 dekretu *Ad gentes* o misijní činnosti církve:

„Ti, kdo přijali víru v Krista od Boha prostřednictvím církve, ať jsou liturgickými obřady přijati do katechumenátu. Ten ať není pouhým poučením o dogmatech a přikázáních, ale výchovou a dostatečně dlouhým uváděním do celého křesťanského života; zde přicházejí učedníci do styku s Kristem, svým učitelem. Katechumeni ať jsou tedy náležitě zasvěcováni do tajemství spásy a cvičením v životě podle evangelia i posvátnými obřady, konanými v časovém sledu, ať jsou uváděni do života víry, liturgie a lásky Božího lidu.

Potom jsou svátostmi křesťanského počátku vysvobozeni z moci temnot, s Kristem umírají, jsou spolu s ním pohřbeni a vzkříšeni, dostávají Ducha přijetí za vlastní a slaví památku smrti a zmrtevýchvstání Páně se vším Božím lidem.

Je žádoucí, aby se liturgie čtyřicetidenního postu a velikonoční doby tak obnovila, aby připravila duši katechumenů na slavení velikonočního tajemství, neboť se při jeho svátečním slavení křtem znovu narodí pro Krista.

O uvádění do křesťanského života v katechumenátu se mají starat nejen katecheti-laici nebo kněží, nýbrž celá obec věřících, zvláště však kmotři. Tak pocítí katechumeni hned na začátku svou příslušnost k Božimu lidu. Protože život církve je apoštolský, ať se katechumeni rovněž

⁴ O vývoji uvedení dospělých do křesťanského života viz příspěvek Františka Kunetky Křesťanská iniciace v církvi starověku – podněty pro současnost. In: Křesťanská iniciace. 2009, s. 31–40.

⁵ Sacrosanctum concilium, čl. 64. In: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. s. 152.

učí aktivně spolupracovat na evangelizaci a budování církve svědectvím života a vyznáváním víry.“⁶

Článek 14 věroučné konstituce o církvi *Lumen gentium* zpravuje o postavení katechumenů v církvi:

„Katechumeni, kteří pod vlivem Ducha svatého výslovným projevem své vůle žádají, aby byli přijati do církve, jsou s ní spojeni už tímto svým přáním; od toho okamžiku je matka církev zahrnuje svou láskou a péčí jako své.“⁷

Co si představit pod pojmem „vedení do křesťanského života“? Kardinál František Tomášek nabízí následující definici: Uvedení do křesťanského života je „osobní dozrání, doprovázené obřady a modlitbami církve, které vrcholí přijetím tří svátostí: křtu, biřmování a svátosti oltářní.“⁸ Jiná definice popisuje křesťanskou iniciaci jako „cestu, během níž obrácený člověk s pomocí společenství věřících dorůstá do plné křesťanské identity. Je přijat do společenství Církve působením Ducha svatého prostřednictvím iniciačních svátostí.“⁹ Obě zmíněné definice mají společné prvky: křesťanská iniciace není jednorázovým aktem, ale cestou dozrání, a děje se ve společenství církve.

Svátosti, které uvádějí do křesťanského života, jsou tři, a nazývají se iniciační. Jejich pořadí je následující:

1. Křest, který „přivtěluje ke Kristu a včleňuje mezi lid Boží. Opuštěním všech hříchů pozdvihuje člověka [...] k vznešenosti adoptivního dítěte Božího a činí jej novým stvořením z vody a Ducha svatého.“¹⁰
2. Biřmování, ve kterém „je člověk poznamenávám týmž Duchem, aby se dokonaleji připodobňoval Kristu.“¹¹
3. Eucharistie, která „dává křesťanům možnost jíst tělo Syna člověka a pít jeho krev, aby mohli obdržet věčný život a vyjádřit jednotu Božího lidu.“¹²

⁶ Ad gentes, čl. 14. In: Dokumenty II. vatikánského koncilu, s. 480–481.

⁷ Lumen gentium, čl. 14. In: Dokumenty II. vatikánského koncilu, s. 51.

⁸ Předmluva ke knize Uvedení do křesťanského života, s. 5. Editio typica: *Rituale romanum, Ordo initiationis christianae adultorum*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1972.

⁹ Křesťanská iniciace. 2009, s. 14.

¹⁰ Uvedení do křesťanského života, s. 9.

¹¹ Tamt.

¹² Tamt.

1.1 Základní prvky uvedení dospělých do křesťanského života

1.1.1 Identita

Křesťanská iniciace probíhá cestou katechumenátu. Je to čas specifické formace a doprovázení na cestě, jejímž autorem je Bůh a kandidát. Iniciaci uskutečňuje Kristus, který ustanovil svátosti co do podstaty. To On uvádí katechumena do vztahu se sebou samým a se svým Otcem v Duchu svatém.¹³ Jde o pozvolný proces proměny. Musí probíhat v „ovzduší laskavosti, solidarity, úcty a svobody.“¹⁴ Je třeba dbát na to, aby se katechumen scházel s lidmi, kteří mají radost z toho, že se chce stát křesťanem. Záleží na doprovázejícím, aby umožnil vytvoření prostoru pro „svobodné vyjádření a dozrávání touhy“¹⁵ katechumena stát se křesťanem. Doprovázející se snaží poznat co nejvíce kandidáta, kterého má před sebou a bere ohled na jeho aktuální stav.¹⁶ Délka iniciace není přesně stanovena, tempo se přizpůsobí uchazeči.¹⁷ Vše je zakotveno ve farním společenství, ve kterém se žadatel připravuje, ale zároveň je mu pomáháno budovat kontakty nad rámec farnosti, a tak se učít vidět církve v její univerzalitě.¹⁸

Existují dvě dimenze, které je třeba mít při uvedení do křesťanského života na paměti. První je dimenze christologicko-paschální, kdy katechumen je iniciací přivtělen ke Kristovu velikonočnímu tajemství. Druhá je dimenze eklesiální, v jejímž rámci je uchazeč začleněn do církve.¹⁹ Rozvinutím těchto dvou dimenzí můžeme dojít ke třem fázím identifikace žadatele s církví a růstu jeho vztahu ke Kristu:

¹³ Srv. Křesťanská iniciace. 2009, s. 15.

¹⁴ Křesťanská iniciace. 2012, s. 16.

¹⁵ Tamt., s. 18.

¹⁶ To potvrzuje i Zbigniew Formella svým přirovnáním: Správný katecheta pracuje jako krejčí, který respektuje individuální potřeby a šije oblek na míru zákazníkovi. Srv. DŘÍMAL, Ludvík. Zralost člověka v procesu výchovy: Rozhovor Ludvíka Dřímala s profesorem Zbigniewem Formellou. *Cesty katecheze*. 2010, 2(4), 24–26, s. 25.

¹⁷ Někdy „je nutné přípravu katechumena z nějakého důvodu přerušit...“ Pokud katechumen „...nedeklaruje své rozhodnutí ukončit svou cestu ke křtu, je třeba na takového člověka pohlížet dále jako na katechumena a přiměřeně se o něho starat, aby se společenství církve zcela neodcizil a aby mu nechyběla motivace k pokračování v katechumenátní cestě, až pominou okolnosti, které k přerušení přípravy vedly. Vzhledem k tomu, že Uvedení počítá i s několik let trvajícím katechumenátem (a zkušenosti ze světa svědčí o jeho prospěšnosti), není třeba se rozpakovat nad přerušením nebo prodloužením katechumenátní přípravy...“ Řád katechumenátu pražské arcidiecéze ze dne 5. 10. 2003. s. 4.

¹⁸ Srv. Křesťanská iniciace. 2012, s. 16–20.

¹⁹ Srv. tamt., s. 18. Vystává ovšem otázka, zdali se uchazeč nejprve setká s Kristovým velikonočním tajemstvím a až poté s církví, nebo naopak? Např. P. Caspani a P. Sartor se přiklání k variantě číslo dva, tedy, že uchazeč skrze církve vstupuje do Kristova velikonočního tajemství. Srv. CASPANI, Pierpaolo a SARTOR, Paolo. *Iniziazione cristiana: L'itinerario e i sacramenti*. Bologna: Centro editoriale dehoniano, 2008, s. 37.

1. *Ona-církev* neboli vnímání zvnějšku: Církev žadatele přitahuje (např. díky některému členu), ale jsou zde i předsudky vůči církvi (skandály, historická pochybení, body nauky odchylovající se od společností přijatých názorů). Doprovázející se snaží pomoci žadateli překonat pokřivený pohled na církev, neboť „církev, ačkoli se skládá z hříšníků, je více než instituce a jako taková [...] je svatá.“²⁰ Církev je tvář Krista, byť ne bez vad díky chybám jejích členů. Přednostním způsobem jdou křesťané právě v církvi společně ke Kristu.
2. *Ty-církví*: Žadatel více vnímá pravou přirozenost církve, je to pro něj místo sdílení víry, cesta k Bohu, společenství slavící liturgii a využívající prostředky pomáhající spojit se s Kristem. Žadatel touží patřit do církve. Snadno se v této fázi může přimknout jen k doprovázejícímu, což je málo vzhledem k úloze doprovázejícího být prostředníkem mezi uchazečem a církví.
3. *Já-církev*: Objevení nejhlubší dimenze církve: „Církev je Kristovo tajemné tělo, oživované Duchem svatým. [...] Smýšlím, mluvím a jednám podle Krista a otvírám se v jeho Duchu druhému.“²¹ Jedná se o pevné a nedílné spojení s církví, žadatel dává své síly pro církev a za církev kvůli Kristu, kterého má rád.²²

Jaký je rozdíl mezi křesťanskou iniciací a katechumenátem? Katechumenát je částí složitějšího procesu křesťanské iniciace, je tedy kratší než celá iniciace. Katechumenát je úzce spjat s katechezí, křesťanská iniciace odkazuje ke svátostem jako ke svému vrcholu.²³

1.1.2 Cíl

Každý, kdo se vážným způsobem zabývá doprovázením žadatelů, katechumenů, fotizomenů a neofytů na jejich cestě víry, si jistě vymezí cíl (nebo cíle) svého snažení. Co je tedy cílem procesu křesťanské iniciace?²⁴

Pravým cílem, který je třeba na zřeteli u těch, kdo se touží stát křesťany, je „proměna života, který se má stát životem ve svobodě závislým na Bohu.“²⁵

²⁰ Křesťanská iniciace. 2012, s. 19.

²¹ Tamt., s. 20.

²² Srv. tamt., s. 19–20.

²³ Srv. Křesťanská iniciace. 2009, s. 16.

²⁴ Odpovědí může být např. přijetí tří iniciačních svátostí, nebo socializace v církvi, nebo osvojení si základních pravidel křesťanské morálky. Všechny tyto aspekty jistě patří do celku uvedení dospělých do křesťanského života, ale nemají být jejími cíli.

²⁵ Křesťanská iniciace. 2009, s. 46. Naproti tomu Uvedení do křesťanského života definuje cíl jako „opravdovou a účinnou víru.“ Srv. Uvedení do křesťanského života, s. 10.

Předcházející definici cíle lze rozšířit způsobem, který předkládá Aleš Opatrný. Jmenuje tyto tři druhy cílů:

- *Předběžný cíl*, kdy doprovázející vidí člověka jako svého bližního a pomáhají mu. Nesprávné chápání tohoto cíle vede ke snaze o „získání dušičky“.
- *Průběžný cíl* je charakterizován jako „doprovázení na cestě prohlubování víry a vrůstání do církve.“²⁶
- *Konečný cíl*, v nějž křesťané doufají, spočívá v nekončícím štěstí v maximální míře ve společenství s Bohem a těmi, kdo jsou jeho, v nebi.²⁷

1.1.3 Aktéři

Bůh je prvním aktérem křesťanské iniciace. Jen Bůh Otec skrze Syna v Duchu svatém může probudit v uchazeči živou víru.²⁸

Uchazeč o křesťanskou iniciaci je aktérem, bez něhož by celý proces pozbýval smyslu. Je možné ho charakterizovat jako člověka, „který byl nepochopitelně obdarován 'Boží přitažlivou silou', počáteční schopností uvěřit a byla v něm probuzena vůle k přijetí radostné zvěsti, a tedy k účasti na Božím království.“²⁹

Dále figuruje v celém procesu **ručitel**. Tato osoba zná žadatele, svědčí o jeho životě a o opravdovosti jeho úmyslů.³⁰ Ještě před katechumenátem ukazuje uchazeči cesty k víře.³¹ Může přijmout úlohu kmotra.

Dalším důležitým člověkem, který se podílí na celém procesu iniciace, je **kmotr**. Ten se vytrvale modlí za uchazeče, doprovází ho v katechumenátu, v mystagogii a v dalších etapách života. Je zvláště citlivý k pomoci uchazeči a později neofytovi v obdobích krize a nových otázek.³² Má především tyto charakteristiky: je katolíkem „vedeným do plnosti křesťanského života a [...] žijícím podle víry“,³³ přítel uchazeče, chce úkol kmotra přijmout,³⁴ usnadňuje katechumenovi kontakt se společenstvím věřících, předá důvěrně svému svěřenci, co pro něj osobně znamená evangelium a jak podle něj sám žije a jak se

²⁶ Křesťanská iniciace. 2009, s. 54.

²⁷ Srv. tamt., s. 54.

²⁸ Srv. Křesťanská iniciace. 2012, s. 26.

²⁹ Křesťanská iniciace. 2009, s. 44.

³⁰ Srv. Uvedení do křesťanského života, s. 25.

³¹ Srv. Křesťanská iniciace. 2009, s. 49.

³² Srv. tamt.

³³ Uvedení do křesťanského života, s. 11.

³⁴ Srv. tamt.

tento život projevuje ve společenství.³⁵ Vybírá si jej katechumen a potvrdí jej kněz.³⁶ V rámci obřadu vyvolení přistupuje s katechumenem a vydává svědectví.³⁷

Celý proces uvádění dospělých do křesťanského života usměrňuje a řídí ve své diecézi **sídelní biskup**.³⁸ Pomáhají mu na místní úrovni především **faráři**³⁹ a **osoby určené k doprovázení** katechumenů, dále také **ostatní kněží a jáhnové**. Ten, kdo doprovází uchazeče na jeho cestě zrání ve víře, ho především uvádí do vztahu k Bohu, ne do vlastního způsobu prožívání křesťanství. Je si vědom, že každý má během této cesty své tempo a různé možnosti dorůst do určité úrovně. Postupuje v souladu s tzv. „středním pásmem“: ví, kde je minimum, pod které nejde a tuší, kde je maximum, kterého může konkrétní člověk dosáhnout.⁴⁰

Další skupinou pomocníků při iniciaci jsou **katecheté a vhodní laici**.⁴¹ „Jejich vyučování je prosyceno duchem evangelia, přizpůsobené liturgickým symbolům a průběhu liturgického roku a přiměřené katechumenům. [...] Dostanou-li od biskupa pověření, mohou konat menší exorcismy a udělovat katechumenům požehnání.“⁴²

„Polem, na němž katechumen nejen poroste, ale bude i jako křesťan zrát,⁴³ je **společenství věřících** (farnost).⁴⁴ Je tedy důležitým aktérem, na něž se ale často zapomíná. Dokonce je společenství věřících vlastním subjektem mystagogie. Má si totiž znovu uvědomit (i díky neofytovi ve svém středu) svoji identitu nového stvoření získanou díky Božímu příklonu k lidem a vtělení jeho Syna.⁴⁵ Přítomnost člověka uváděného do křesťanského života je pro farnost výzvou a má velký evangelizační a pastorační

³⁵ Srv. Uvedení do křesťanského života, s. 25.

³⁶ Srv. tamt., s. 11.

³⁷ Srv. tamt., s. 55.

³⁸ Srv. tamt., s. 26.

³⁹ Úloha faráře je specifická: především je duchovním rádcem katechumena, ve své farnosti je zodpovědný za průběh iniciačního procesu, vydává svědectví o motivech kandidáta před diecézní autoritou. Srv. *Iniziazione cristiana*, s. 58.

⁴⁰ Srv. DRÍMAL, Ludvík. Zralost člověka v procesu výchovy. *Cesty katecheze*. 2010, 2(4), 24–26. s. 25.

⁴¹ Pro úplnost je třeba zmínit, že všichni laikové v důsledku svého všeobecného kněžství, pokud hrozí nebezpečí smrti, mohou a jsou dokonce povinni udělit křest. Proto je nejvýš vhodné, aby se dokonale seznámili s obřadem křtu pro případ nutnosti. Srv. Uvedení do křesťanského života, s. 12.

⁴² Tamt., s. 27.

⁴³ Srv. *Křesťanská iniciace*. 2009, s. 49.

⁴⁴ S tímto koresponduje i Řád katechumenátu pražské diecéze: „Jakkoli je uvěření osobní a mnohdy velmi intimní záležitostí člověka, je křest vstupem do společenství církve, a to jak v dimenzi farnosti, tak v dimenzi širší.“ Řád katechumenátu pražské arcidiecéze, s. 4.

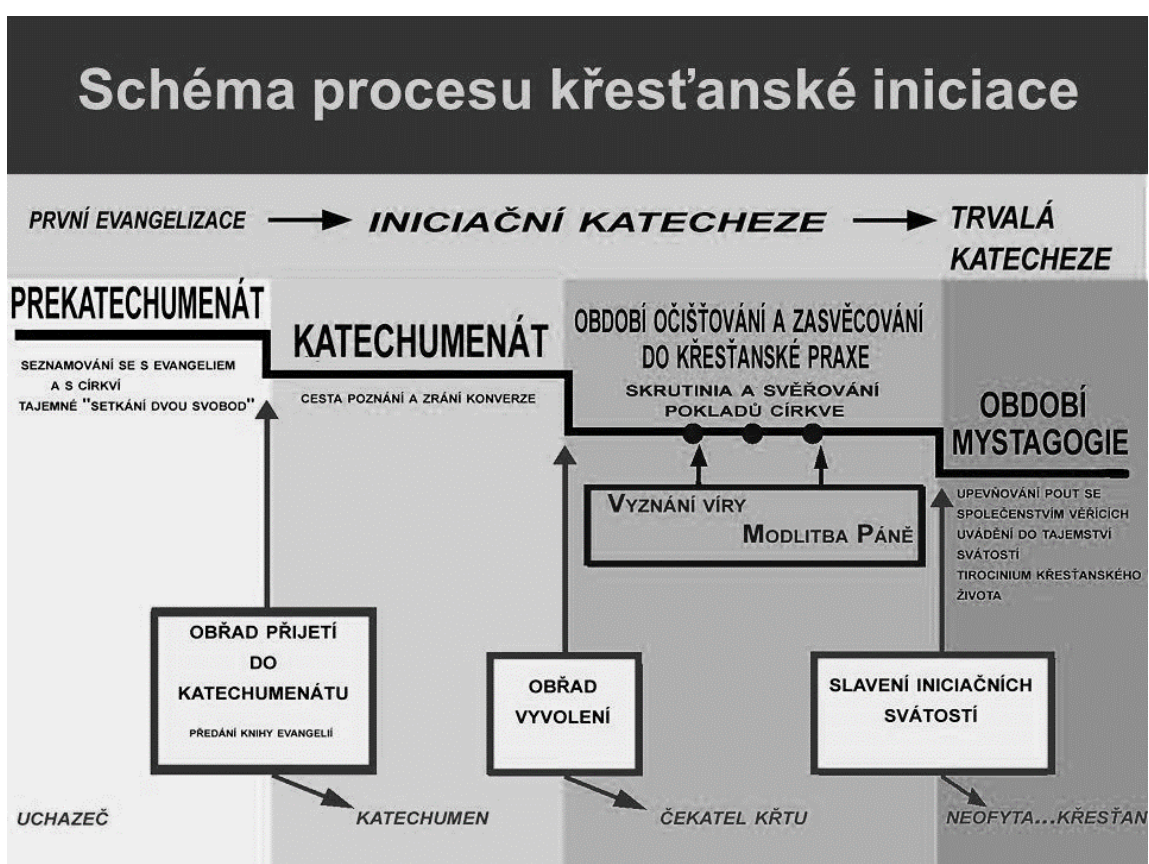
⁴⁵ Srv. *Křesťanská iniciace*. 2012, s. 21.

potenciál.⁴⁶ Věřící doprovází svou přítomností a modlitbou celý průběh iniciace, účastní se aktivně obřadů a všemožně pomáhají katechumenovi na jeho cestě.⁴⁷

V celém procesu figurují i **lidé z dosavadního okolí katechumena**. Ti mají také určitý vliv na jeho křesťanskou iniciaci. Mohou jej buď podporovat, nebo odrazovat, nebo třeba jen nechápat jeho novou cestu. Ze strany uchazeče může dojít k opuštění nebo ochladnutí některých dosavadních přátelství s těmito osobami.⁴⁸

1.1.4 Struktura iniciačního procesu

Pro základní načrtnutí struktury uvedení dospělých do křesťanského života může posloužit následující schéma:⁴⁹

Celý proces sestává ze čtyř etap (prekatechumenát, katechumenát, období očišťování a zasvěcování do křesťanské praxe a mystagogie) a tří stupňů (obřad přijetí do katechumenátu, obřad vyvolení a slavení iniciačních svátostí).

⁴⁶ Srv. Křesťanská iniciace. 2009, s. 41.

⁴⁷ Srv. Uvedení do křesťanského života, s. 33.

⁴⁸ Srv. Křesťanská iniciace. 2012, s. 28.

⁴⁹ Převzato z Křesťanská iniciace. 2012, s. 17.

1. Zvěstování evangelia a předběžný katechumenát (prekatechumenát)

Uchazeč na počátku tohoto období cítí náklonnost ke křesťanské víře, touží se stát křesťanem a chce se nechat poučit. Rodí se u něj víra a počáteční obrácení. Cítí potřebu vymanit se z hříchů a přitahuje ho Boží láska.

Délka této etapy není v dokumentech církve specifikována.

Obsahovou náplň prekatechumenátu můžeme charakterizovat jako základní seznamování s evangeliem.⁵⁰ Ve spolupráci s Duchem svatým je zvěstován živý Bůh a Ježíš Kristus, který byl poslán ke spáse všech. Uchazeči je dobré zprostředkovat setkávání s křesťanskými rodinami a společenstvími.⁵¹ Zkoumají se pohnutky obrácení a je-li třeba, poskytne se čas k vytříbení.⁵²

Obřad přijetí do katechumenátu

U uchazeče je patrná počínající víra, počínající obrácení a vůle změnit život; dále také počínající kající smýšlení, rozhodnutí vstoupit do existenciálního vztahu s Bohem v Kristu, počátek modlitební praxe a první zkušenost s křesťanským duchem a společenstvím církve. V rámci tohoto obřadu uchazeč oznámí svou vůli církvi a církve jej bere jako toho, který má v úmyslu stát se jejím členem.⁵³ Obřadem se naznačuje přijetí do církve. Katechumeni „už patří do Kristova domu“⁵⁴ a „od toho okamžiku je matka církev zahrnuje svou láskou a péčí jako své.“⁵⁵ Proveďte se zápis do knihy katechumenů a katechumen může obdržet knihu Nového zákona a křížek.⁵⁶

2. Katechumenát

„Katechumeni jsou uváděni do křesťanského života postupně uprostřed společenství věřících.“⁵⁷ Jsou u nich patrné pokroky ve víře. Katechumen je živěn Božím slovem, často se účastní bohoslužby slova, žehnání a svátostin. Učí se modlit, „mění se ze starého člověka v dokonalého člověka v Kristu.“⁵⁸ Postupně dochází ke změně smýšlení a mravního života, které se odrazí i v důsledcích ve společnosti, ve které žije. V návaznosti na uvedené změny dochází i ke zpřetrhání některých vazeb. Katechumen se učí vydávat

⁵⁰ Doprovázející má brát v potaz, že existuje hierarchie pravd víry. V období prekatechumenátu není možné ani nutné uchazeči vyložit celou křesťanskou nauku. Dále si má doprovázející promyslet, jakým způsobem pronikne spolu s uchazečem do tajemství spásy: z pohledu christologie, trinitologie, antropologie...? Srv. *Iniziazione cristiana* s. 53.

⁵¹ Srv. *Uvedení do křesťanského života*, s. 18–19.

⁵² Srv. *Ad gentes*, čl. 13. In: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, s. 480.

⁵³ Srv. *Uvedení do křesťanského života*, s. 31.

⁵⁴ *Ad gentes*, čl. 14. In: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, s. 481.

⁵⁵ *Tamt.*, s. 51.

⁵⁶ Srv. *Uvedení do křesťanského života*, s. 37.

⁵⁷ *Tamt.*, s. 17.

⁵⁸ *Tamt.*, s. 20.

svědectví života z víry a tím spolupracovat na evangelizaci.⁵⁹ Má za úkol hledat si vhodného kmotra.⁶⁰

Délku katechumenátu nelze předem stanovit. Toto období může trvat i více let. Vše závisí na Boží milosti a na různých okolnostech, např. i na míře spolupráce katechumena s doprovázejícím.⁶¹ Je to čas, kdy má víra žadatele dozrávat.

V tomto období probíhá postupná a úplná katecheze přizpůsobená liturgickému roku, která vede „k vnitřnímu a hlubokému poznání tajemství spásy.“⁶² Katechumen se seznamuje s křesťanskou praxí.

V rámci katechumenátu probíhají tyto liturgické úkony:

- Bohoslužby slova, jejichž účelem je, aby křesťanská nauka pronikla do duše. Ukazují přitažlivě, co je to modlitba a ozřejmí liturgická znamení, úkony a dynamiku liturgického roku. Vtahují do společenství věřících a mohou se konat ve spojení s předcházející katechezí a lze při nich vykonat menší exorcismy a žehnat katechumenům.⁶³
- Dále se konají menší exorcismy (modlitby za osvobození od zla), které jsou formulovány pozitivně a prosebně. Poukazují na pravý stav duchovního života, na zápas o ducha a tělo v harmonii, poučují o významu odříkání a připomínají neustálou potřebu pomoci Boží.⁶⁴
- Žehnání katechumenů ukazují Boží lásku a péči církve, která doprovází žadatele při nastoupené cestě, na které se mnohdy objevují různé těžkosti.⁶⁵
- Může proběhnout také první mazání olejem.

Klade se důraz na důležitost neděle v životě křesťana. Dbá se na konání bohoslužeb slova v neděli. Žadatel si tak pozvolna přivykne nedělní účasti na bohoslužbě. Postupně je možné katechumena uvést do první části mše svaté.⁶⁶

⁵⁹ Srv. tamt., s. 20.

⁶⁰ Srv. tamt., s. 41.

⁶¹ Podle P. Caspaniho a P. Sartora určují délku katechumenátu tyto aspekty: pozornost k jednotlivci (osobitý rytmus každého katechumena), Boží pedagogie (moudrost postupného Božího zjevování lidem) a svoboda člověka. Srv. *Iniziazione cristiana*, s. 57.

⁶² Uvedení do křesťanského života, s. 20.

⁶³ Srv. tamt., s. 42.

⁶⁴ Srv. tamt., s. 41. Aleš Opatrný připomíná, že zásadní postoj křesťana má dvě polohy: 1. chci náležet Kristu a patřit do jeho církve, 2. chci se zbavit zla a vykořenit je ze svého života. Proto je modlím za osvobození od zla přikládána taková důležitost. Srv. *Křesťanská iniciace*. 2012, s. 29.

⁶⁵ Srv. Uvedení do křesťanského života, s. 41.

⁶⁶ Srv. tamt., s. 42.

Obřad zařazení mezi čekatele křtu (vyvolení)

Od katechumena se očekává před tímto obřadem „obrácení mysli a života, dostatečná znalost křesťanského učení a duch víry a lásky.“⁶⁷ V rámci obřadu napíše své jméno do knihy čekatelů křtu.

Obřad se slaví na začátku doby postní v roce, kdy se udělují svátosti uvedení do křesťanského života.

Církev má před tímto obřadem poctivě rozlišovat a rozhodnout, zda již nastal čas udělit katechumenovi o následujících Velikonocích iniciační svátosti.⁶⁸ Zkoumá se především, zda katechumen během katechumenátu pozorně naslouchal slovu Božimu, přijímá ho a snaží se podle něj žít, dále jestli se sžívá s církví a rád se modlí.⁶⁹

3. Období očišťování a zasvěcování do křesťanské praxe

Čekatel křtu se snaží učinit „veliký pokrok v upřímném sebepoznání, ve vážném zpytování svědomí a v pravém pokání.“⁷⁰

Doba trvání této etapy je podstatně kratší než katechumenát, kryje se s dobou postní a nemá být delší než osm týdnů.⁷¹

Obsahem tohoto období má být hlubší a bezprostřední duchovní příprava na udělení iniciačních svátostí. Pokračuje zasvěcování do křesťanské praxe. Jedná se spíše o čas duchovních rekolekcí než katechezí.⁷²

V rámci tohoto období se konají tyto liturgické obřady:

- Skrutinia, která pomáhají očišťovat srdce i mysl a posilují katechumena proti pokušením. Pomáhají k uzrání správného úmyslu.⁷³ Jádrem jsou exorcismy, které „vyprošťují z následků hříchu a z ďábelského vlivu.“⁷⁴ Skrutinia „mají dvojitý účel: jednak odhalit, co je v srdci slabé, nemocné a nepravé, aby se to mohlo uzdravit; jednak posílit, co je ušlechtilé, silné a svaté.“⁷⁵ Slaví se třetí, čtvrtou a pátou nedělí postní.
- Svěřování pokladů církve, které probíhá během týdne⁷⁶ a lze je vykonat po důkladném zvážení a podle vyspělosti žadatele i v průběhu katechumenátu.⁷⁷

⁶⁷ Tamt., s. 21.

⁶⁸ Srv. Křesťanská iniciace. 2012, s. 30.

⁶⁹ Srv. Uvedení do křesťanského života, s. 57.

⁷⁰ Tamt., s. 65.

⁷¹ Srv. tamt., s. 27.

⁷² Srv. tamt., s. 22.

⁷³ Srv. tamt., s. 65.

⁷⁴ Tamt., s. 65.

⁷⁵ Tamt., s. 22.

⁷⁶ Srv. tamt., s. 28.

Jedná se o svěření Symbola, zpravidla v týdnu po prvním skrutiniu, a o svěření modlitby Páně, zpravidla v týdnu po třetím skrutiniu.⁷⁸

- V rámci nejbližší přípravy na udělení svátostí na Bílou sobotu se katechumeni nemají věnovat běžným denním činnostem, ale modlitbě, rozjímání, soustředěnosti a postu. Konají se následující obřady, buď všechny, anebo jen některé:⁷⁹
 - Složení vyznání víry, které je chápáno jako příprava na vyznání víry při liturgii Velké noci bezprostředně před udělením křtu.⁸⁰
 - Obřad Efeta, který „symbolicky vyjadřuje nutnost milosti k přijetí Božího slova a ke spáse.“⁸¹
 - Volba křesťanského jména.
 - Mazání olejem katechumenů, které naznačuje potřebnost Boží síly, aby žadatel dokázal vyznat víru a řídit se touto vírou po celý život.⁸²

Udílení iniciačních svátostí

Udělují se tyto tři iniciační svátosti v následujícím pořadí:

1. Křest. Čekatel křtu je obmyt vodou nebo do ní ponořen na znamení jednak umření hříchům, jednak zmrtvýchvstání k novému životu.⁸³
2. Biřmování. Je úzce spjato se křtem, neboť „jednota udílení svátostí naznačuje jednotu velikonočního tajemství, vnitřní poměr mezi posláním Syna a vylitím Ducha svatého.“⁸⁴
3. První účast na eucharistii, která je pro neofytu dovršením uvedení do křesťanského života. Na začátku bohoslužby oběti přináší dary k oltáři a přijímá pod obojí způsobou.⁸⁵

Neofytovi jsou odpuštěny hříchy, je přiřčen k Božímu lidu, je přijat za dítě Boží, je Duchem svatým uveden do zaslíbené plnosti času a skrze Eucharistii předem zakouší účast na království Božím.⁸⁶

⁷⁷ Srv. tamt., s. 53.

⁷⁸ Jan Kotas upozorňuje, že na počátku katechumenátu se koná předání knihy Nového Zákona. Toto předání dle Kotase lze taktéž označit slovem „traditio“. Zmíněné „traditio“ knihy NZ dle jeho mínění nemá oporu v liturgii starověké církve, neboť ještě nebyl vynalezen knihtisk a texty Písma se uchovávaly v chrámu. Odevzdání vyznání víry má jít ruku v ruce se systematickou katezezí o pravdách víry a modlitba Páně má být školou modlitby pro katechumena. Srv. Křesťanská iniciace. 2012, s. 37–38.

⁷⁹ Srv. Uvedení do křesťanského života s. 87.

⁸⁰ Srv. tamt., s. 88.

⁸¹ Tamt., s. 89.

⁸² Srv. tamt., s. 95.

⁸³ Srv. tamt., s. 23.

⁸⁴ Tamt., s. 23.

⁸⁵ Srv. tamt., s. 109.

⁸⁶ Srv. tamt., s. 22.

4. Mystagogie

Neofyta získává novou zkušenost života ze svátostí a života ve společenství církve, nový pohled na víru, církve a svět.

Toto období se kryje s 50 dny doby velikonoční.

V rámci mystagogie společenství věřících proniká spolu s nově pokřtěným do hlubšího chápání velikonočního tajemství, snaží se promítnout novou zkušenost do běžného života. Znovu se hovoří o svatých tajemstvích.⁸⁷ Je důležitá „pozorná a přátelská pomoc společenství věřících, kmotrů a duchovních správců poskytnutá neofytovi.“⁸⁸ Slaví se mše za nově pokřtěné. Při nich je vhodné číst čtení cyklu A mešního lekcionáře⁸⁹ a neopomenout neofyty při homilii a přímluvách.⁹⁰

„Kolem neděle Seslání Ducha svatého by bylo dobře vykonat nějaký závěrečný obřad [...] i mimoliturgickou oslavu.“⁹¹ Také je vhodné využít výroční den uvedení do křesťanského života k setkání a společnému sdílení získaných zkušeností, k projevení vděčnosti Bohu a k načerpání nových sil.⁹²

V čase následujícím po mystagogii je velmi důležité nadále se zajímat o neofytu a nepodcenit problémy, které souvisí s dalším růstem jeho víry. Především je třeba jej uvést do trvalé kající praxe křesťana a připravit ho na první a následná přijetí svátosti smíření.⁹³

Postupem času nejspíš dojde u neofyty ke zklamání, ke krizi a ztrátě prvotního nadšení. S tím je třeba počítat a pomáhat tak, aby neofyta krizi překonal a nedošlo u něj ke ztrátě víry, ale naopak k dalšímu prohloubení.⁹⁴ Zde musí zafungovat osoby, s nimiž má neofyta důvěryplný vztah, musí ho podržet a společně s ním projít touto mlhavou etapou nejistot a zklamání.⁹⁵

Je také možné, že se neofyta začne postupně vzdalovat ze společenství, až se z něj úplně vytratí. Někdy znovu zapadne do dřívějších vztahů a vazeb. Je dobré mu pomoci např. svěřením vhodného úkolu ve společenství, který ho baví a připomíná mu jeho místo

⁸⁷ Srv. Uvedení do křesťanského života s. 24.

⁸⁸ Tamt., s. 109.

⁸⁹ Srv. tamt., s. 24.

⁹⁰ Srv. tamt., s. 109.

⁹¹ Tamt., s. 109. K tomuto navrhuje František Kunetka, aby se o svatodušní neděli konaly v katedrále slavnostní nešpory s lucernariem, kterým by předsedal diecézní biskup a kterých by se účastnili všichni neofyté z diecéze. Po nešporách by následovala společná hostina (agapé), při níž by byla příležitost pro setkání neofytů se svým biskupem. Srv. Křesťanská iniciace. 2012, s. 60.

⁹² Srv. Uvedení do křesťanského života, s. 109.

⁹³ Srv. Křesťanská iniciace. 2012, s. 31.

⁹⁴ Srv. tamt.

⁹⁵ Srv. Křesťanská iniciace. 2009, s. 51.

ve farnosti, nebo třeba jen s ním zůstat v přátelském kontaktu, a tak mu nenápadně připomínat jeho příslušnost k církvi.⁹⁶

Přiložená tabulka přehledně shrnuje, které liturgické obřady náleží jednotlivým etapám uvedení dospělých do křesťanského života:

Etapy	Obřady doprovázející jednotlivé etapy
1. Zvěstování evangelia a předběžný katechumenát	Nejsou předepsány žádné obřady
První stupeň: Obřad přijetí do katechumenátu	
2. Katechumenát	Bohoslužby slova
	Menší exorcismy
	Žehnání katechumenů
	První mazání olejem
Druhý stupeň: Obřad zařazení mezi čekatele křtu (vyvolení)	
3. Období očišťování a zasvěcování do křesťanské praxe	Skrutinia
	Svěření Symbola
	Svěření modlitby Páně
	Složení vyznání víry
	Obřad Efeta
	Volba křesťanského jména
	Mazání olejem katechumenů
Třetí stupeň: Udělení iniciačních svátostí: křest, biřmování, první přijetí eucharistie	
4. Mystagogie	Mše za nově pokřtěné

1.1.5 Obsahová náplň katecheze

Existují dva základní přístupy ke katechezi v širším slova smyslu:

1. *Katecheze chápaná jako příprava k přijetí svátosti.* Důležité jsou především znalosti, které si katechizovaný osvojí. Výchova postojů je upozaděna, nebo dokonce ignorována. V dnešní době v rámci katecheze tento přístup pořád přetrvává. Typický je tento příklad: Děti ve třetí třídě se připravují na první svaté přijímání. Pan farář pevně stanoví délku přípravy a penzum vědomostí, které má

⁹⁶ Srv. tamt., s. 52.

dítě nabýt. V závěrečné fázi přípravy jsou děti přezkoušeny, aby bylo zjištěno, zda je možné připustit je k přijetí Eucharistie.

2. *Katecheze jako proces dorůstání do křesťanské identity ve formačním prostředí.*

Tento přístup počítá s vytvořením určitého prostředí usnadňujícího formaci, ve kterém probíhá katecheze a ve kterém jsou lidé v častém kontaktu, důvěřují si a jsou citliví k postoji-vztahu k Bohu. Jedná se o proces postupného dorůstání do křesťanské identity ve společenství.⁹⁷

V rámci katechumenátních katechezí by měla být pojednána především tato témata:

Dějiny spásy. Katechumen je uváděn do dějin spásy na základě četby Písma svatého. Je žádoucí, aby se Bible četla a aby se s textem Bible i pracovalo ve skupině a byla možná diskuse. Cílem tohoto tematického oddílu je, aby katechumen dokázal rozpoznat své „osobní“ dějiny jako součást „světových“ dějin spásy.⁹⁸

Vyznání víry. Podle A. Fossiona „přijde chvíle, kdy víra katechumena vyzraje natolik, že pocítí touhu proniknout více do jejího obsahu v jeho základní struktuře.“⁹⁹ Zde nastane prostor pro systematické seznamování se s obsahem křesťanské víry. „Krédo promlouvá jednoduchým a intenzivním způsobem o komunikaci v Bohu (Trojice), o komunikaci Boha (dějiny spásy) a o komunikaci podle Božího vzoru (lidský a křesťanský život v Duchu Božím).“¹⁰⁰ Tato katecheze nesmí být oddělována od četby Písma a společného slavení.¹⁰¹

Můžeme rozlišit trojí přístup k vyznání víry:

1. Trinitární přístup, který „přiblíží Boha jako tajemství jednoty komunikace: mezi Božími osobami probíhá vzájemné dávání, přijímání a opětovné darování, jež je projevem vzájemné lásky. Na tomto společenství Boží Trojice má člověk účast.“¹⁰²
2. Narativní přístup, jenž „pomáhá objevit, že ve středu dějin spásy od počátku stvoření až po jeho konec je tajemství Kristovy smrti a vzkříšení.“¹⁰³

⁹⁷ Srv. Křesťanská iniciace. 2012, s. 13–18.

⁹⁸ Srv. FOSSION, André a DŘÍMAL, Ludvík. Katechumenát jako inspirativní model každé katecheze. *Cesty katecheze*. 2010, 2(2), 23–25, s. 23.

⁹⁹ Tamt., s. 24.

¹⁰⁰ Tamt.

¹⁰¹ Papež Jan Pavel II. připomíná, že v dějinách bylo součástí katecheze o Krédu také předání jejího textu, tzv. „traditio Symboli“. Srv. JAN PAVEL II. *Katecheze v církvi: Apoštolská exhortace Catechesi tradendae*. Vatikán, 1979. čl. 28. Proto by dle mého názoru bylo vhodné konat tento obřad již tehdy, když se koná katecheze o Krédu. S tím koresponduje i Uvedení do křesťanského života, které připouští svěřování pokladů církve za určitých okolností i dříve než v době očišťování. Srv. Uvedení do křesťanského života, s. 53. V podobném duchu by dle mého názoru bylo vhodné spojit katechezi o modlitbě Páně s předáním textu této modlitby.

¹⁰² Katechumenát jako inspirativní model každé katecheze, s. 24.

3. Zkušenostní přístup, který „se projevuje tím, že účastníci rozpoznávají dějiny spásy ve svém životě (ty se stávají jejich vlastními dějinami).“¹⁰⁴

Modlitba a duchovní život (především modlitba Páně). Prostřednictvím modlitby křesťan komunikuje s Bohem. Církev ještě před udělením iniciačních svátostí svěřuje žadateli modlitbu Páně, a proto je důležité zařadit do celku katecheze také pojednání o této modlitbě a o modlitbě obecně. V rámci tohoto oddílu je nasnadě vysvětlit rozdíl mezi modlitbou k Bohu a prosbou o přímluvu k Matce Boží a svatým. Také je vhodné seznámit katechumeny s modlitbou žalmů.¹⁰⁵

Svátosti. Katecheze zaměřená na svátosti církve připravuje žadatele jednak na průběh (ritus) udělení všech tří iniciačních svátostí o Velikonoční vigílii a současně poukazuje na důležitost, ba nezbytnost svátostí v životě křesťana, jejichž slavením k němu proudí Boží milost.¹⁰⁶

Křesťanská morálka. Hlavními tématy v tomto oddílu by mohly být např. vztah a úcta k životu, sexualita, vztah k nepřátelům. Cílem katecheze dotýkající se křesťanského způsobu života by měla být snaha napomoci katechumenovi k přechodu od heteronomní morálky k autonomní.¹⁰⁷

Je důležité přizpůsobit obsah katechezí jejich účastníkům. U doprovázeného je nezbytné přizpůsobit obsah úrovni poznatků, úrovni dosaženého vzdělání, věku a podmínkám, v nichž katechizovaný žije. Doprovázející by měl zohlednit své schopnosti, dispozice a zkušenosti.¹⁰⁸

1.2 Dospělý jako adresát katecheze

Při pojednání o dospělém člověku jakožto adresátovi katecheze je třeba využít některé poznatky z oblasti psychologie a sociologie. Ty jsou důležité k lepšímu pochopení a přijetí člověka, kterého doprovázíme na cestě jeho obrácení.¹⁰⁹ Bude nutné alespoň nyní odlišit

¹⁰³ Tamt.

¹⁰⁴ Tamt.

¹⁰⁵ Srv. PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTĚCHA PŘI ARCIBISKUPSTVÍ PRAŽSKÉM. *Příprava dospělých na křest*. Praha, 2001. s. 24.

¹⁰⁶ Je možné si povšimnout velmi silného pouta mezi liturgií svátostí a katechezí. Papež Jan Pavel II. poznamenává, že „svátostný život se ochuzuje a stává se z něho snadno bezobsažný obřad, není-li založen na hlubším pochopení významu svátostí, a katecheze se stává jen ryze intelektuální, není-li zakotvena ve svátostné praxi.“ *Catechesi tradendae*, čl. 23.

¹⁰⁷ Srv. *Příprava dospělých na křest*, s. 25.

¹⁰⁸ Srv. tamt., s. 18.

¹⁰⁹ Dle Zbigniewa Formelly je nutné rozlišit různé typy lidí. Jedni jsou orientovaní více „dovnitř“, nejprve hodně studují a rozjímají o věcech a až poté se účastní některého náboženského úkonu. Naproti tomu lidi

rovinu lidského dozrávání, které vede k tomu, aby se jedinec stával vyzrálejší osobností, od dozrávání ve víře, při němž se snaží být podobnější Bohu a odkrývat v sobě obraz Boží podle vzoru, osoby Ježíše Krista.

Je důležité mít neustále na paměti tuto základní myšlenku: uvedení do křesťanského života je pozvolným procesem obrácení v rámci cesty života. Probíhá postupně a stupňovitě během několika let. Není možné proměnit člověka najednou. To vše vyžaduje velkou trpělivost a lidskou zralost ze strany doprovázejícího, který je více svědkem víry než doktorem teologie.¹¹⁰

1.2.1 Lidská zralost

Lidská zralost je předpokladem vyžívání v oblasti víry. Erik Erikson rozlišuje tři stádia dospělosti:

1. *Raná dospělost*, o které se mluví mezi 20. a 25. rokem života. Pokračuje vývoj osobnosti a dochází obohacování obsahu vlastní identity díky navazování hlubších vztahů (např. partnerských).¹¹¹ Někdy je možné si všimnout tendencí přeceňovat vlastní svobodu a samostatnost. Mladý člověk se v této fázi učí pravé intimitě, tj. harmonickému soužití: ne já sám, ale my společně. Učí se schopnosti obětovat se. Nezvládnutí této etapy vede k izolaci, která je důsledkem neschopnosti připustit si někoho k tělu.¹¹²
2. *Střední dospělost*. Vymezuje se 26. až 64. rokem života. Je to období produktivity pracovní i biologické. Jedinec se učí pečovat; a to jak o osoby, tak o své výtvořiny. Nezvládnutí tohoto období vede ke stagnaci, která se projevuje starostí jen o sebe, absencí ambic, neschopností spolupracovat a podílet se čemkoliv na společném.¹¹³
3. *Pozdní dospělost*, po 65. roku života, se vyznačuje úbytkem sil. Člověk se učí přijmout fakt stárnutí. Dobře prožívaná pozdní dospělost vede k integritě. Minulost je začleněna do celku života, nastává smíření s konečností vlastního života.¹¹⁴

orientované „navenek“ zajímá teorie až poté, co něco prožijí. Dále existují jedinci více intelektuální, kladoucí důraz na vědomosti, a jedinci spíše emocionální, kteří rádi něco prožívají a slaví ve společenství. Srv. DRÍMAL, Ludvík. Zralost člověka v procesu výchovy: Rozhovor Ludvíka Dřímala s profesorem Zbigniewem Formellou. *Cesty katecheze*. 2010, 2(4), 24–26. s. 24–25.

¹¹⁰ Srv. PASEKA, Tomáš. *Dospělý člověk jako účastník a adresát katecheze* [online]. Praha, 2013 [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/105207/?lang=en>. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta. s. 44.

¹¹¹ Srv. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: Dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. s. 65.

¹¹² Srv. ERIKSON, Erik H. *Životní cyklus rozšířený a dokončený: devět věků člověka*. Vyd. 2., přepracované, V Portálu 1. Praha: Portál, 2015. s. 74.

¹¹³ Srv. tamt., s. 70–71.

¹¹⁴ Srv. *Vývojová psychologie II*, s. 299.

Člověk žije v rámci svých možností aktivně a naplno a ví, že má co nabídnout z vlastní zkušenosti druhým. Nezvládnutí vede ke znechucení a zoufalství. Objevuje se pocit bezvýznamnosti života, který protekl mezi prsty, a strach ze smrti. To vše může vést k agresivitě vůči okolí.¹¹⁵

Kromě teorie E. Eriksona dnes psychologové berou vážně také termín „odkládaná dospělost“.¹¹⁶

1.2.2 Zralost ve víře

Zrající víra v oblasti rozumové je víra, která má jasně vymezený, zdravý a aktuální obsah. Člověk, jehož víra zraje tímto způsobem, studuje poctivě obsah víry a skutečnosti pojící se s vývojem církve. Seznamuje se s křesťanskými hodnotami. Učí se mluvit o víře. Je schopen vysvětlit, proč věří, poukáže na rozumnost křesťanské víry. Ve svém projevu rozlišuje mezi tím, co může předat (např. základní obsah nauky), a tím, co je nepředatelné (např. skutečnost setkání Boha s člověkem), mezi důležitým a nedůležitým, mezi dogmatem a názorem teologa... Je schopen konstruktivní a vyvážené kritiky na základě seriózní argumentace. Jeho vystupování vůči nevěřícím je srdečné, trpělivé a bez frází. Svědčí svým životem a poté i slovem.¹¹⁷

Zrající víra v oblasti citové je víra motivovaná sama sebou. Člověk nevěří kvůli zisku a ani si pomocí víry nekompensuje určitý defekt své osobnosti (např. autoritář pomocí poslušnosti). Nestrká hlavu do „písku víry“, když se má postavit k problému v přirozené rovině. Naopak víra zrající v této oblasti vyžaduje vnitřní svobodu, překonání egocentrismu a různých úzkostí, vyrovnanost a schopnost sebedarování. „Pouze člověk psychicky vyzrálý je schopen poznat a uznat druhého skutečně takového, jaký je, a milovat ho pro něho samého.“¹¹⁸ Je schopen dialogu, je vstřícný a sdílný, otevřený ke změnám, ale zároveň stálý. Učí se přijmout všechny důsledky vyplývající z víry.¹¹⁹

Zrající víra v oblasti jednání se projevuje skutky. Nemyslí se tím pouze účast na náboženských úkonech, ale především vytrvalá angažovanost pro společné dobro.

¹¹⁵ Srv. Životní cyklus rozšířený a dokončený, s. 65–67.

¹¹⁶ „Pojem odkládaná dospělost nejvíce vyjadřuje něco jako neúplná, nekompletní, částečná dospělost. V něčem už dospělý jsem, v něčem ještě ne. Tento stav trvá u většiny dlouho, oproti právní definici dospělosti hluboko do třetí dekády věku...“ takto ZEMAN, Josef. Odkládaná dospělost. *Budoucnost církve*. Praha: Asociace křesťanských sdružení mládeže, o.s. a Sekce pro mládež České biskupské konference, 2010, 17(5), 4–9. s. 4.

¹¹⁷ Srv. ALBERICH, Emilio a DRÍMAL, Ludvík. *Katechetika*. Praha: Portál, 2008. s. 100-101.

¹¹⁸ Tamt., s. 102.

¹¹⁹ Srv. tamt., s. 101–103.

Člověk vyzrávající v této oblasti se učí převzít spoluzodpovědnost (např. za vlastní farnost). Indikátorem vyzrávání víry v této oblasti je důsledné propojení mezi tím, co křesťan vyznává a jak žije.¹²⁰

„Jednotlivý věřící může mít tendenci upřednostňovat určitý z těchto aspektů, a proto má katecheze hledat způsoby, jak rozvinout harmonicky tyto tři dimenze (kognitivní, afektivní, behaviorální) výchovy víry.“¹²¹

1.3 Obecné požadavky na katechetickou pomůcku

Každá katechetická pomůcka by měla plnit především následující funkce vycházející z poznatků pedagogiky:

1. *Didaktická funkce.* Pomůcka obsahuje pasáže motivační, expoziční, fixační, aplikační a diagnostické.
2. *Výchovná funkce.* Pomůcka vede k mravním a estetickým hodnotám.¹²²

Při tvorbě didaktické pomůcky je třeba respektovat především následující didaktické zásady:

1. *Zásada systematickosti.* Ta se nejvíce projeví v ucelenosti pomůcky a v logickém uspořádání jednotlivých částí.
2. *Zásada spojení teorie s praxí.*
3. *Zásada přiměřenosti.* Pomůcka respektuje aktuální intelektuální a motorickou vyspělost katechizovaných. Tato zásada obsahuje taktéž svou časovou dimenzi, neboť je třeba vždy přihlídnout psychohygienickým zásadám.
4. *Zásada vědeckosti.* Poznatky jsou předkládány nezkráceně, ve shodě s metodami konkrétního vědního oboru (především katechetiky, dogmatické teologie, morální teologie a biblické teologie).¹²³

Při tvorbě obsahu katechezí je třeba respektovat princip *christocentrismu*¹²⁴ a dbát při zpřístupňování obsahu na *extenzivní a intenzivní celistvost*¹²⁵ předkládaného poselství.

¹²⁰ Srv. tamt., s. 103.

¹²¹ „Il singolo credente tende a privilegiare qualcuno di questi aspetti, ed è per questo che la catechesi cercherà di sviluppare in modo armonico le tre dimensioni (cognitiva, affettiva e comportamentale) dell'apprendimento della fede.“ ALBERICH, Emilio a BINZ, Ambroise. *Adulti e catechesi: Elementi di metodologia catechetica dell'età adulta*. Torino: Elledici, 1993. s. 96. (překlad vlastní)

¹²² Srv. MALACH, Josef Materiální didaktické prostředky. In: KURELOVÁ, Milena et al. *Pedagogika II: kapitoly z obecné didaktiky*. 2., upr. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 1999. s. 123–124.

¹²³ Srv. tamt., s. 125–126.

2 Řada tištěných katechetických pomůcek pro uvedení dospělých do křesťanského života z pera A. Fontany

V následující kapitole budou postupně představeny tyto publikace¹²⁶ Andrey Fontany,¹²⁷ vydané v Turíně v nakladatelství Elledici v roce 2011 v edici *Catecumenato per adulti*:

1. Itinerario catecumenale con gli adulti: Il libro degli accompagnatori;
2. Vorrei diventare cristiano: Il libro dei catecumeni/1 Schede bibliche per il tempo del primo annuncio;
3. Vorrei diventare cristiano: Il libro dei catecumeni/2 Schede bibliche per il tempo del catecumenato;
4. Vorrei diventare cristiano: Il libro dei catecumeni/3 Schede bibliche per la Quaresima e la Mistagogia;
5. La vita cristiana nel terzo millennio: Il libro dei neofiti.

Celek těchto pomůcek spadá do skupiny materiálních didaktických prostředků. Již na první pohled čtenáře zaujme grafická úprava jednotlivých obálek knih. Jejich hlavním motivem je prosvětlená vitráž a křtitelnice.

V jednotlivých publikacích je možné najít několik odkazů na další literaturu, především z nakladatelství Elledici. Autor A. Fontana hojně využívá biblických citací. Publikace

¹²⁴ Srv. KONGREGACE PRO KLÉRUS. *Všeobecné direktorium pro katechizaci*. Praha: Sekretariát České biskupské konference, 1998. s. 51–53.

¹²⁵ Srv. tamt., s. 59.

¹²⁶ 1. FONTANA, Andrea. *Itinerario catecumenale con gli adulti: Il libro degli accompagnatori*. Torino: Elledici, 2011.

2. FONTANA, Andrea. *Vorrei diventare cristiano: Il libro dei catecumeni/1 Schede bibliche per il tempo del primo annuncio*. Torino: Elledici, 2011.

3. FONTANA, Andrea. *Vorrei diventare cristiano: Il libro dei catecumeni/2 Schede bibliche per il tempo del catecumenato*. Torino: Elledici, 2011.

4. FONTANA, Andrea. *Vorrei diventare cristiano: Il libro dei catecumeni/3 Schede bibliche per la Quaresima e la Mistagogia*. Torino: Elledici, 2011.

5. FONTANA, Andrea. *La vita cristiana nel terzo millennio: Il libro dei neofiti*. Torino: Elledici, 2011.

¹²⁷ **Andrea Fontana** se narodil v roce 1942 v italské obci Pancalieri. Na kněze byl vysvěcen pro turínskou diecézi v roce 1967. Na Papežské salesiánské universitě získal titul licenciát v oboru pastorální teologie. Poté, co několik let působil ve farní pastoraci a věnoval se dobrovolnictví v Africe, se stal ředitelem Katechetického úřadu v Turíně. V současné době je zodpovědný za turínskou diecézní instituci pečující o katechumenát. Je autorem mnoha publikací: např. Progetto Emmaus: catecumenato per i ragazzi; Cara madrina, caro padrino; Vale la pena credere in Gesù? Srv. např. obálka knihy *Il libro degli accompagnatori*, nebo Servizio diocesano per il catecumenato - Chi siamo. *Diocesi di Torino* [online]. Torino: Diocesi di Torino [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <http://www.diocesi.torino.it/catecumenato/chi-siamo/>.

neobsahují obrázky, což vzhledem k dospělým adresátům nemusí být nedostatkem pomůcek. Důležité pojmy a pasáže jsou odlišeny buď tučně, nebo kurzívou, anebo tučně a kurzívou.

2.1 Itinerario catecumenale con gli adulti: Il libro degli accompagnatori

2.1.1 Obecná charakteristika

První kniha z pětidílného celku pomůcek od A. Fontany je určena všem, kteří doprovázejí uchazeče o křesťanskou iniciaci. Má jim poskytnout nutnou poznatkovou základnu pro jejich službu ve starobylém, avšak dnes velmi potřebném institutu církve, jež zkráceně a nepřesně nazýváme „katechumenátem“. Publikace především ve své druhé části doplňuje knihy *Il libro dei catecumeni/1*, *Il libro dei catecumeni/2* a *Il libro dei catecumeni/3* z výše uvedené edice katechetických pomůcek.

2.1.2 Struktura

Knihy je rozdělena na dvě části:

1. část teoretickou, ve které se autor zabývá fenoménem křesťanské iniciace, jejím průběhem, dějinami a také svátostmi křesťanské iniciace;
2. část pastorální a praktickou, ve které jsou čtenáři předloženy podněty k jednotlivým etapám křesťanské iniciace.

2.1.3 Obsah jednotlivých kapitol knihy

*Presentazione*¹²⁸ (knihy). Pětidílnou řadou pomůcek ke křesťanské iniciaci autor odpovídá na poptávku po konkrétnějším vyjádření toho, co je obecně vyžadováno v knize *Uvedení do křesťanského života* a v dokumentu Italské Biskupské konference *Křesťanská iniciace*.¹²⁹ Připomíná, že i přes to, že připravil jakýsi standardizovaný model pro přípravu, má každý katechumen své vlastní tempo. Hned v úvodu uvádí další pomůcky, bez kterých se doprovázející nemůže obejít: *Písmo svaté*, *Uvedení do křesťanského života* a *Katechismus pro dospělé: Pravda vás osvobodí*.¹³⁰ Dále autor předkládá čtyři cesty,

¹²⁸ Presentazione (překlad vlastní)

¹²⁹ V originále: Nota della CEI: L'iniziazione cristiana. (překlad vlastní)

¹³⁰ V originále: Il catechismo degli adulti: La verità vi farà liberi. (překlad vlastní)

kterými by se měla křesťanská iniciace ubírat: 1. katecheze, 2. styl života podle evangelia, 3. sounáležitost s katolickou církví, 4. osobní modlitba, liturgický a svátostný život.¹³¹

2.1.3.1 Katechumenát: cesta stávání se křesťany (obecné směrnice pro doprovázející)¹³²

2.1.3.1.1 „Křesťanská iniciace“: specifické poslání¹³³

Pojednání o křesťanské iniciaci autor zahajuje rozbořem¹³⁴ slova iniciace. Dále připomíná, že iniciace¹³⁵ není fenomén výlučně křesťanský, ale je to proces probíhající na prvním místě v rovině lidské, dále pak sociální a kulturní, ale i profesní a náboženské. V různých starověkých kulturách a světových náboženstvích si lze všimnout procesu postupného stávání se plnohodnotným (dospělým) členem společenství. Z těchto kultur a náboženství čerpá i křesťanství. Avšak přináší svůj vlastní příspěvek: osobu Ježíše z Nazareta, Krista a Pána, s nímž je spjata celá iniciace.¹³⁶

Ve druhé části kapitoly autor uvádí hlavní charakteristiky křesťanské iniciace:

- předem nestanovený čas (církev dává orientačně minimum),
- jedná se o cestu a zápas,
- pro úspěch je důležitá každodennost v doprovázení,
- iniciace je úkolem celé komunity,
- důraz je kladen na komplexnost formace (vědomosti, zkušenost, vztahy) a propojení se životem,
- je třeba mít kvalitní plán iniciace a pomůcky.¹³⁷

2.1.3.1.2 Katechumenát: historie a aktuálnost jedné církevní instituce¹³⁸

V první části této kapitoly autor nastiňuje současný stav: křesťanství je u mnohých lidí dnešní doby redukováno jen na určité rity a smícháno s různými ideologiemi a nekřesťanskou praxí. Pokud vídáme dnes křesťany autenticky prožívající svou víru, tak to většinou nejsou křesťané, kteří byli pokřtěni hned po narození či zakrátko po něm,

¹³¹ Srv. *Il libro degli accompagnatori*, s. 3–5.

¹³² *Il catecumenato: Cammino per diventare cristiani (Orientamenti generali per gli accompagnatori)* (překlad vlastní)

¹³³ „Iniziazione cristiana“: Una missione particolare (překlad vlastní)

¹³⁴ Ve slově *iniziazione* se pojí slova *inizio* a *agire*. Srv. *Il libro degli accompagnatori*, s. 9.

¹³⁵ Iniciaci v širším slova smyslu lze dle autora charakterizovat jako jakýsi pozvolný vstup do určitého prostředí, učení se orientaci, pohybu a autonomii v něm, budování konkrétní identity. To vše za asistence někoho, který se v onom prostředí už nějakou dobu pohybuje. Srv. *tamt.*, s. 8–9.

¹³⁶ Srv. *tamt.*, s. 8–14.

¹³⁷ Srv. *tamt.*, s. 15–18.

¹³⁸ *Il catecumenato, storia e attualità di un'istituzione ecclesiale* (překlad vlastní)

ale kteří se jimi stali později, neboť křesťanství není instinktivní či intelektuální (nestačí jen rozum, i když je užitečný pro ověření kredibility), ale musí být člověku zvěstováno, musí v něm zrát, musí být výsledkem osobního rozhodnutí, které utváří identitu člověka. Takovéto křesťanství může být žito pouze na místech, kde již proběhla určitá konverze; kde se již neobdivuje odtažitý rigidní křesťanský životní styl minulosti, ale kde se důsledně propojuje evangelium se životem; kde se vytváří určitý prostor svobody, ve kterém může člověk najít bezpodmínečné přijetí a hledat zde odpovědi o svém životě ve vztahu ke Kristu a zaslechnout Boží volání.¹³⁹

Ve druhé části autor předkládá čtenáři strukturu křesťanské iniciace: čtyři etapy a tři stupně. Znovu vyzdvihuje, že katechumenát je cesta proměny života, nejen prostá příprava na udělení svátostí křesťanské iniciace. A dokonce tvrdí: „*Tomu, kdo žádá svátost, musíme my dát Ježíše Krista.*“¹⁴⁰ Proto je k celistvosti celého procesu důležité, aby křesťanská iniciace konkrétního člověka procházela všemi etapami a stupni, jak je předkládá církev.¹⁴¹

Ve třetí části se autor zabývá historickým vývojem katechumenátu. Nejprve konstatuje, že jakási iniciace u židů se prováděla v komunitě esénů a také když měli být přijati proselyté. Dále A. Fontana poukazuje na to, že v době Ježíšova působení neexistoval katechumenát tak, jak ho dnes známe, ale v evangeliích nacházíme mnohé Ježíšovy pokyny pro ty, kteří ho chtěli následovat.¹⁴² Ani v dalších novozákonních spisech se výslovně o katechumenátu nepíše, ale lze se inspirovat např. různými cestami víry těch, kteří uvěřili na základě hlásání o velikonočních událostech.¹⁴³ Také apoštol Pavel se ve svých listech dotýká křesťanské iniciace.¹⁴⁴ Od druhého století se katechumenát začíná strukturovat. Ve století třetím je již plně rozvinutý, organizovaný a efektivní.¹⁴⁵ Od čtvrtého století tento církevní institut začíná upadat. Postupné znovuobjevování katechumenátu spatřujeme až v době moderní. Vyvrcholením těchto snah na celocírkevní úrovni v návaznosti na dekret *Ad gentes II.* vatikánského koncilu bylo potom vydání liturgické knihy *Uvedení do křesťanského života.*¹⁴⁶ O této knize pojednává autor ve čtvrté části druhé kapitoly.

¹³⁹ Srv. *Il libro degli accompagnatori*, s. 20–22.

¹⁴⁰ „A chi chiede un sacramento, noi dobbiamo dare Gesù Cristo.“ Tamt., s. 25. (překlad vlastní)

¹⁴¹ Srv. tamt., s. 23–26.

¹⁴² Např. Mt 19,16–22.

¹⁴³ Srv. mnohá obrácení ve Sk.

¹⁴⁴ Např. 1 Kor 15,3-5: poklad víry; Řím 6,1–11: účast pokřtěných na smrti a zmrtvýchvstání Krista; nebo Ef 4-5: nové stvoření. Srv. *Il libro degli accompagnatori*, s. 28.

¹⁴⁵ Dobová svědectví o rozvoji tohoto církevního institutu podávají např. Tertulián, Origenes, Justin, Pastýř Hermův nebo i Apoštolská tradice. Srv. tamt., s. 28–29.

¹⁴⁶ Srv. tamt., s. 30–31.

2.1.3.1.3 Křesťanské komunity, místa pro opětovné „plození“ víry¹⁴⁷

V první části autor nastiňuje, jaké by mělo být autentické vidění církve. Církev má být komunitou, která se identifikuje s Kristem. Duch svatý je tím, kdo v ní obnovuje (dotváří) Boží obraz v jednotlivých věřících až k podobnosti s Místrem. Církev je také místem, kde se vede dialog se všemi. Církev naopak není možné chápat jako muzeum starožitných věcí a archeologických vykopávek, svatý chrám nedotčený bídou světa, zbožné dílo chránící náboženské city, nebo supermarket, kam si každý přijde pro to, co se mu zrovna hodí.¹⁴⁸

V druhé části se autor zabývá hlavním úkolem farnosti, která by měla být živým společenství v konkrétním místě a jejím úkolem by mělo být zpřítomnění Krista na onom konkrétním místě a umožnění setkat se s Ním, dále evangelizace a plození nových křesťanů postupným uváděním do křesťanské identity. Farnost má také za úkol hledat cesty, jakým způsobem by bylo možné zprostředkovat život křesťanů lidem, kteří stojí vně církve, s cílem nabídnout jim evangelium.¹⁴⁹

Ve třetí části autor pojednává o „katechumenátní skupině“. Tato skupina „*by měla být schopná hlásat, motivovat, předávat, vyučovat postojům a křesťanskému chování, vytvářet vazby, uvádět do slavení a křesťanské modlitby.*“¹⁵⁰ Vzniká při různých příležitostech (např. křest dítěte, příprava snoubenců, biřmování) při potřebě ujít určitou cestu, při které se formuje identita, a při potřebě změnit svůj život podle Ježíšova učení. Cílem není „připravit k něčemu“, ale „dát počátek něčemu“, co se pak bude rozvíjet po celý život. Dalším cílem je vytvoření prostoru pro kladení si otázek. Katechumenátní skupina je nástroj duchovního doprovázení a zdroj podnětů k životu z víry.¹⁵¹

Ve čtvrté části této kapitoly autor pojednává o doprovázejících. Vypočítává jejich hlavní kvality: dávají přesné informace, povzbuzují, navazují osobní vztahy, jsou flexibilní vzhledem k průběhu iniciace, dokáží vést dialog a svědčit o své víře „civilním“ jazykem, pomáhají svým svěřencům naučit se sdílet a aktivně se zapojit při setkání, připraví program setkání, netlačí na nikoho, nezahlcují úkoly, umí rozlišit, kdy je třeba udělat pauzu od setkání a dát nějaký čas volna.¹⁵²

¹⁴⁷ Comunità cristiane per generare di nuovo la fede (překlad vlastní)

¹⁴⁸ Srv. Il libro degli accompagnatori, s. 39–42.

¹⁴⁹ Srv. tamt., s. 42–45.

¹⁵⁰ „...capace di annunciare, motivare, trasmettere, educare ad atteggiamenti e comportamenti cristiani, creare legami, iniziare alla celebrazione e alla preghiera cristiana.“ Tamt., s. 46. (překlad vlastní)

¹⁵¹ Srv. tamt., s. 45–50.

¹⁵² Srv. tamt., s. 51–53.

Pátá část pojednává o aktérech křesťanské iniciace: doprovázejících, kmotrech, ručitelích, biskupovi a o jejich specifických úkolech v rámci jejich služby.¹⁵³

2.1.3.1.4 Svátosti křesťanské iniciace: křest, biřmování, eucharistie¹⁵⁴

V první části kapitoly se autor snaží nastínit pohled na svátosti, který je jiný než ten tradiční, v němž se svátosti popisují v pojmech materie-forma. Autor vidí ve svátostech události spásy, při kterých probíhá určitá interakce (komunikace) a které budují společenství. Když autor mluví obecně o svátostech, rozpoznává tři vrstvy: památka, přítomnost, prorocství.¹⁵⁵

Ve druhé části kapitoly autor připomíná, že k tomu, aby se někdo stal křesťanem, nestačí pouze udělit mu křest. Je třeba osobního rozhodnutí, osobní víry, obrácení se a následování Krista. Nestačí příprava, ale je třeba urazit kus cesty životem s vhodným doprovázejícím. V závěru této druhé části kapitoly autor přidává několik poznámek o svátosti biřmování, která má úzkou spojitost s ostatními iniciačními svátostmi.¹⁵⁶

Ve třetí části kapitoly o iniciačních svátostech autor pojednává o eucharistii a zdůrazňuje, že není možné ji slavít, aniž by ten, kdo ji slaví, byl ve shodě s Kristem a lidmi. Účast na této svátosti má věřícího připodobňovat víc a víc ke Kristu. Autor přidává několik aspektů eucharistie: večeře se Zmrtvýchvstalým, shromáždění lidu Božího, které obnovuje smlouvu s Bohem, obnovení touhy být jedno s Kristem a obětovat spolu s Kristem vlastní život Bohu Otci.¹⁵⁷

V poslední části kapitoly se autor zamýšlí nad současným stavem pastorace. Kritizuje pastoraci zaměřenou jen na udělování svátostí. Konstatuje, že dnes chybí pastorace, která by probouzela živou víru. Také se mu zdá, že dnešní pastoraci chybí evangelizační rozměr. Důsledkem toho je, dle jeho názoru, že lidé nechodí na mši ne proto, že by měli na práci něco důležitějšího, ale že nechápou, co se při ní děje a chybí jim vyzrálá víra, která by dokázala propojit eucharistii s každodenním životem.¹⁵⁸

¹⁵³ Srv. tamt., s. 53–56.

¹⁵⁴ I sacramenti dell' iniziazione cristiana: battesimo, cresima, eucaristia (překlad vlastní)

¹⁵⁵ Srv. Il libro degli accompagnatori, s. 58–62.

¹⁵⁶ Srv. tamt., s. 62–65.

¹⁵⁷ Srv. tamt., s. 65–68.

¹⁵⁸ Srv. tamt., s. 68–69.

2.1.3.1.5 Itineráře pro křesťanskou iniciaci¹⁵⁹

V první části kapitoly se autor zabývá obdobím prvního hlásání (prekatechumenátu). Znovu opakuje, že k přijetí jakékoliv svátosti je důležitá víra. Dále poukazuje na to, že první hlásání evangelia, které u uchazečů předchází víře v Krista, není jen obdobím, kterým mají projít uchazeči o křesťanskou iniciaci, ale tímto způsobem se s evangeliem mají setkat i mnozí katolíci, jejichž víra není reflektovaná, natož živá. Při tomto hlásání jde o motivaci k proměně vedoucí k víře. Vychází se z konkrétní situace jedince. Používá se slovník pochopitelný pro všechny, kterým se vypráví o velikonoční události. Důležité je osobní svědectví.¹⁶⁰

V druhé části kapitoly autor pojednává o mystagogii. V tomto období po slavení svátostí je velmi důležité doprovázení, neboť nastává velká změna v životě. Autor konstatuje, že je třeba zavést mystagogii i u jiných svátostí, protože v čase po přijetí svátosti by mělo dojít k rozpoznání toho, jak konkrétní svátost ovlivňuje každodenní život a také společenství, ve kterém byla slavena. Cílem mystagogie je, aby slavená svátost nezůstala uzavřena v posvátném prostoru, ale aby byla prožívána v každodenním životě.¹⁶¹

Po této kapitole autor představuje graficky schéma katechumenátu a snaží se poukázat na nejdůležitější body ve všech etapách. V této své syntéze rozděluje období katechumenátu na tři části: fáze biblická, fáze liturgická komunitní a fáze existenciální.¹⁶² Dále nabízí přehled vhodné literatury k tématu křesťanské iniciace. Nakonec přidává několik metodických rad.¹⁶³

2.1.3.2 Pastorační a praktické instrukce pro doprovázející¹⁶⁴

Nejprve autor představuje obecnou strukturu katechezí, které se nacházejí v dalších knihách této série pomůcek a které mají být podnětem k reflexi a činu. Každá katecheze obsahuje tyto části: *Existenciální prostor*¹⁶⁵ (uvedení tématu tím, že se vychází z konkrétní životní situace), *Slovo Boží*,¹⁶⁶ *Podněty k reflexi*,¹⁶⁷ *Osobní otázky*,¹⁶⁸ *Modlitba*,¹⁶⁹

¹⁵⁹ Itinerari per l'iniziazione cristiana (překlad vlastní)

¹⁶⁰ Srv. Il libro degli accompagnatori, s. 70–76.

¹⁶¹ Srv. tamt., s. 76–79.

¹⁶² Il libro dei catechumeni/2 - kniha, která obsahuje katecheze pro období katechumenátu, je ovšem rozdělena na 4 části.

¹⁶³ Srv. Il libro degli accompagnatori, s. 80–89.

¹⁶⁴ Indicazioni pastorali e pratiche per gli accompagnatori (překlad vlastní)

¹⁶⁵ Spazio esistenziale (překlad vlastní).

¹⁶⁶ La Parola di Dio (překlad vlastní).

¹⁶⁷ Spunti per la riflessione (překlad vlastní).

¹⁶⁸ Domande personali (překlad vlastní).

¹⁶⁹ Preghiera (překlad vlastní).

*Vybídnutí ke konkrétnímu gestu*¹⁷⁰ a rámečky s textem, v nichž se vysvětluje určitý pojem nebo část křesťanské nauky.

2.1.3.2.1 Etapa prvního hlásání¹⁷¹

„*Výchozím bodem [...] je situace sympatizanta v porovnání s Ježíšem z Nazareta.*“¹⁷²

Cílem tohoto období je dle autora ověření motivací uchazeče a základní představení křesťanského poselství. Také je vhodné se už od začátku zajímat o partnerské vztahy uchazeče, aby bylo možno změnit to, co je v rozporu s učením církve. V tomto období je ještě velmi brzy na stanovování termínu slavení iniciačních svátostí. Naproti tomu se má zdůraznit dlouhodobost cesty zvnitřnění křesťanského poselství a zrání osobních postojů. Je třeba najít dvojici doprovázejících z farnosti. Ti se (alespoň v italských diecézích) ohlásí v diecézní instituci pečující o katechumenát a účastní se formačních setkání. V průběhu etapy se koná první diecézní rekolekce¹⁷³ pro uchazeče a doprovázející, která má za cíl ukázat diecézní rozměr univerzální církve. Také je to vhodná příležitost pro uchazeče, aby se setkal s dalšími uchazeči. Katecheze této etapy hledají odpovědi na otázky: Kdo je Bůh? Kde je Bůh? Co Bůh chce ode mě? V tomto období je vhodné číst Evangelium podle Marka.¹⁷⁴

2.1.3.2.2 Etapa katechumenátu¹⁷⁵

Autor navrhuje, že při společných setkáních je možné se držet schématu vyznání víry a mezi ně vkládat témata z katechismu. Je také vhodné reagovat na úryvky z Písma, které aktuálně katechumen čte. Etapa katechumenátu má sestávat ze čtyř základních komponent: katecheze, cvičení se v křesťanském životě, liturgické obřady, svědectví vlastního života.¹⁷⁶

Autor rozděluje období katechumenátu na čtyři části:

1. „*Odkud přicházíme a kam jdeme?*“ *Dějiny spásy.*¹⁷⁷ Tato část má trvat od adventu do začátku postu, nejméně tři měsíce. Prostřednictvím poznávání dějin spásy¹⁷⁸

¹⁷⁰ Impegno (překlad vlastní).

¹⁷¹ Il tempo del primo annuncio (překlad vlastní)

¹⁷² „Il punto di partenza [...] è la situazione del simpatizzante di fronte a Gesù di Nazareth.“ Il libro degli accompagnatori, s. 98. (překlad vlastní)

¹⁷³ Možný program rekolekce je představen v této knize od s. 100. Srv. tamt., s. 100–110.

¹⁷⁴ Srv. tamt., s. 94–99.

¹⁷⁵ Il tempo del catecumenato (překlad vlastní)

¹⁷⁶ Srv. Il libro degli accompagnatori, s. 111–112.

¹⁷⁷ „Da dove veniamo e dove andiamo?“ La storia della salvezza (překlad vlastní)

¹⁷⁸ K dějinám spásy uvádí autor na s. 118 odkazy na důležité pasáže z Písma svatého, které se týkají tohoto tématu, a připojuje poznámky, které uvádějí poselství jednotlivých míst. Dle mého názoru tyto poznámky

a postupného rozpoznávání se jako jejich součást katechumen začíná vidět různé události své existence křesťanským pohledem. To ho má vést k tomu, aby nakonec mohl celou svou osobností přilnout k Božímu plánu spásy. První nebo druhou neděli adventní (na počátku katechumenátu) se slaví Obřad přijetí do katechumenátu. Má se stanovit určitý řád setkávání (kdy budou probíhat katecheze, společné modlitby, aktivity...) Mimo to je důležité pracovat na osobnostních vlastnostech, chování a návycích katechumena a neustále jej vést k přiblížení se ideálu, který předkládá evangelium. Katechumen se učí každodenní modlitbě a skutkům lásky vůči bližním a účasti na setkáních farního společenství. Autor doporučuje po dokončení četby Evangelia podle Marka navázat částmi Evangelia podle Lukáše (především evangelium Ježíšova dětství a podobenství v kapitolách 10 a 15), dále číst úryvky o povolání a setkání s Ježíšem a také kapitoly 21 a 22 knihy Zjevení.¹⁷⁹

2. *Prožívání času a přijetí spásy „dnes“ prostřednictvím liturgického roku. Jakým způsobem „nás Bůh zachraňuje“?*¹⁸⁰ Tato část probíhá v době postní a velikonoční. Má trvat okolo tří měsíců. Jejím hlavním posláním je poukázat na vrchol dějin spásy, který křesťané spatřují v příchodu a díle Ježíše Krista. Katechumen se seznámí s rytmem liturgického roku, s jeho dobami a svátky. Také má pochopit, jakým způsobem dnes probíhá spása člověka. V době postní se koná Obřad mazání olejem katechumenů, doprovázený exorcismy a žehnáním. Doporučuje se účast katechumena na komunitním slavení svátosti smíření, avšak bez přijetí této svátosti katechumenem, a dále účast na obřadu označení popelem, na křížové cestě a Velkopátečních obřadech. Katechumen má být veden ke každodennímu zpytování svědomí. Má být pozván k účasti na liturgii hodin, rekolekci a k iniciativě projevení solidarity. K četbě autor doporučuje listy svatého Pavla (Gal, Kol, Ef, Fil) a dále i knihy Jon, Est, Rút, Oz, Am, Neh.¹⁸¹

3. *„Učíme se stát se křesťany tím, že následujeme Ježíše na cestě lásky k Bohu a bližnímu“.*¹⁸² Tato část má probíhat v období během roku, trvá nejméně šest měsíců a jejím cílem je učit se křesťanskému způsobu života, jak jej křesťanům prostřednictvím svých slov a svého příkladu ukazuje Ježíš z Nazareta. Katechumen se cvičí ve věrnosti

mohou být velmi cenné pro doprovázející, protože poukazují na to, v jakém smyslu a jakým způsobem látku prezentovat katechumenovi. Srv. Il libro degli accompagnatori, s. 118.

¹⁷⁹ Srv. tamt., s. 113–118.

¹⁸⁰ Attraverso l'anno liturgico per vivere il tempo e accogliere la salvezza „oggi“. In che modo „Dio ci salva“? (překlad vlastní)

¹⁸¹ Srv. Il libro degli accompagnatori, s. 119–122.

¹⁸² „Impariamo a diventare cristiani seguendo Gesù sulla strada dell'amore a Dio e al prossimo“ (překlad vlastní)

v každotýdenní účasti na nedělní bohoslužbě slova, dále si zvyká zpytovat svědomí a žádat o odpuštění. Zkoumají se životní okolnosti, které jsou v rozporu s evangeliem, a podporuje se solidarita s potřebnými. Na začátku listopadu se navštíví s katechumenem hřbitov a mluví se o společenství svatých. V četbě se pokračuje Pavlovými listy, přidá se list Římanům, v němž Pavel probírá křesťanský způsob života. Je vhodné zařadit i Matoušovo evangelium (především horské kázání), dále listy Janovy a list Jakubův. Ze SZ se nabízí např.: Gn 37–50, 1Král 17–21, Iz 5, Tob, Jud, Job, Pís, Ez.¹⁸³

4. „*V církvi každým dnem rosteme ve společenství s Bohem Otcem prostřednictvím Ježíše Krista v Duchu svatém*“.¹⁸⁴ Tato poslední část katechumenátu, jak jej autor rozděluje, trvá od začátku druhého období adventu až do doby postní, nejméně tři měsíce. Cíl autor charakterizuje těmito slovy: „*Chceme vstoupit v první osobě*¹⁸⁵ *do lidu Smlouvy, cítit se jeho součástí a být příjemci Božích darů...*“¹⁸⁶ Během této doby se má ještě více upevnit účast na liturgickém slavení komunity a také začít zapojování katechumena do služeb ve prospěch společenství (např. příprava na liturgii, úklid, zpěv ve sboru...). V době mezi Epifanií a začátkem postu se uskuteční rozhovor katechumena a doprovázejících s osobou zodpovědnou za katechumenát v diecézi, neboť je třeba před přijetím mezi vyvolené vydat svědectví o způsobilosti katechumena. Před začátkem doby postní se koná druhá diecézní rekolekce,¹⁸⁷ jejímž cílem je připravit na následující období. K četbě je nabídnuta především kniha Skutků apoštolů, ale také Janovo evangelium, kapitoly 1–5 a 13–17, ze SZ knihy Makabejské.¹⁸⁸

2.1.3.2.3 Etapa osvětlení/vyvolení¹⁸⁹

Období fotizomenátu probíhá v době postní, která předchází slavení iniciačních svátostí. Jeho cílem je dle autora bezprostřední duchovní příprava. Důraz se klade především na naslouchání Božimu slovu a na intenzivní modlitbu. Mluví se detailně o iniciačních svátostech a o průběhu velikonoční vigilie. Meditují se především nedělní evangelia cyklu A, vyvolený se učí modlitbě s pomocí žalmů (liturgie hodin). Na počátku období se slaví obřad vyvolení, dle liturgických směrnic se konají skrutinia, předávání pokladů

¹⁸³ Srv. *Il libro degli accompagnatori*, s. 123–126.

¹⁸⁴ „Ogni giorno nella Chiesa cresciamo nella comunione con Dio, il Padre, attraverso Gesù Cristo nello Spirito Santo“ (překlad vlastní)

¹⁸⁵ Jistě se jedná o odkaz na vrcholnou fázi ztotožnění se s církví, která je v první kapitole této práce označena pojmem „já-církev“.

¹⁸⁶ „Noi vogliamo entrare *in prima persona* nel popolo dell'Alleanza, sentendoci parte di esso e destinatari dei doni di Dio...“ *Il libro degli accompagnatori*, s. 127. (překlad vlastní)

¹⁸⁷ Program rekolekce autor představuje od s. 131. Srv. *tamt.*, s. 131–141.

¹⁸⁸ Srv. *tamt.*, s. 127–130.

¹⁸⁹ *Il tempo dell'illuminazione o dell'elezione* (překlad vlastní)

církve a jiné rity. Autor vyzdvihuje důležitost pokání, postu (i jiné dny než pátek) a případného smíření se s lidmi, se kterými nemá fotizomen dobrý vztah. Také vyzývá doprovázející k společnému setkání a formaci, neboť v následné době velikonoční mají dále pokračovat ve své službě. K četbě se doporučují zbylé části evangelií a ze SZ především kniha Žalmů.¹⁹⁰

2.1.3.2.4 Etapa mystagogie¹⁹¹

Autor doporučuje trvání mystagogie po dobu jednoho roku po udělení svátostí. Cílem je vést neofytu, aby se plně účastnil života společenství, zapojil se do konkrétního společenství dospělých (mladých) a účastnil se různých služeb a misijního poslání církve, jehož základem je především svědectví vlastního života. Nemá ustát katecheze, v jejímž rámci se také znovu promýšlejí již probíraná témata. Klade se důraz na věrnost v „novém životě“ získaném iniciačními svátostmi. V období mystagogie se konají mše za nově pokřtěné a poprvé neofyta slaví svátost smíření. Podle autora je také vhodné pamatovat na výročí přijetí iniciačních svátostí a uspořádat setkání. K četbě v tomto období se nabízejí tyto knihy NZ: 1 a 2 Kor, Tit, 1 a 2 Tim a Zj.¹⁹²

*Závěrečná poznámka.*¹⁹³ Autor na závěr připomíná, že cesta křesťanské iniciace jednou skončí. To ovšem neznamená, že veškerá práce na stávání se víc a víc křesťanem ustane. Otěže vlastní formace postupně přebere sám nový křesťan a začíná se účastnit nejrůznějších forem trvalé formace.¹⁹⁴

2.1.4 Hodnocení pomůcky

Pomůcka je určena pro již iniciované křesťany, kteří přijímají službu doprovázejících v katechumenátní skupině. Hlavním záměrem autora bylo dát teoretické a praktické informace. Publikace není odborným pojednáním o křesťanské iniciaci, jazyk této příručky je ovšem (vzhledem k adresátům: již zakořeněným křesťanům–doprovázejícím) náročnější než v ostatních pomůckách. Kapitoly jsou uspořádány logicky: od obecného pojmu „iniciace“ ke konkrétním radám autora pro jednotlivá období a jednotlivé stupně křesťanské iniciace.

¹⁹⁰ Srv. Il libro degli accompagnatori, s. 142–148.

¹⁹¹ Il tempo della mistagogia (překlad vlastní)

¹⁹² Srv. Il libro degli accompagnatori, s. 149–154.

¹⁹³ Nota finale (překlad vlastní)

¹⁹⁴ Srv. Il libro degli accompagnatori, s. 155.

V prostřední části jsou zařazena schémata, která přehledným způsobem formulují cíle jednotlivých etap a v krátkosti nastiňují jejich obsah. V druhé polovině knihy autor užívá pro usnadnění členění ikony, které pomáhají čtenáři v orientaci.

Dle mého názoru Andrea Fontana podcenil v kapitole 4 roli biřmování mezi ostatními iniciačními svátostmi.¹⁹⁵ Svědčí o tom zařazení pojednání do podkapitoly o křtu a také to, že stať o biřmování zaujímá jen půl strany na rozdíl od několika stran projednávajících křest a eucharistii. Dále dle mého názoru v tomto krátkém textu chybí zmínka o biřmování jakožto pomazání ke všeobecnému kněžství.¹⁹⁶

Rád bych vyzdvihl cenné parafráze z katechismu pro dospělé *La verità vi farà liberi* a odkazy na vybrané kapitoly z něj (v oddílech *Approfondiamo alcuni contenuti* druhé části knihy),¹⁹⁷ které mají pomoci přiblížit obsah předávaný v jednotlivých obdobích iniciačního procesu.

Autor dle mého názoru splnil cíle, které si stanovil: prezentoval doprovázejícím zásadní poznatky pro jejich službu, formuloval cíle a předal čtenářům praktické rady pro jednotlivé etapy.

2.2 Vorrei diventare cristiano: Il libro dei catecumeni/1 Schede bibliche per il tempo del primo annuncio

2.2.1 Obecná charakteristika

Jedná se o druhou knihu z celku pomůcek od italského autora A. Fontany pro křesťanskou iniciaci. Kniha je určena uchazečům o křesťanskou iniciaci a těm, kdo je doprovází. Tematicky se publikace vztahuje k období tzv. prvního hlásání evangelia neboli prekatechumenátu.

2.2.2 Struktura

V úvodu knihy se autor obrací k těm, kdo žádají křest. Podotýká, že publikace, kterou čtenář drží v ruce, je pomůckou pro společná setkání s doprovázejícími. Uchazeči je předložen program cesty uvedení do křesťanského života a otázky, které se týkají jeho

¹⁹⁵ Srv. tamt., s. 65.

¹⁹⁶ Srv. s oslovením pokřtěného celebrantem v rámci ritu svátosti biřmování v knize Uvedení do křesťanského života, s. 174.

¹⁹⁷ Srv. např. *Il libro degli accompagnatori*, s. 119.

motivace k tomuto úsilí, na jehož začátku by měla být touha stát se Ježíšovým učedníkem.¹⁹⁸

Ústřední část knihy zaujímá 10 katechezí, které představují především osobu Ježíše Krista, který zjevuje Boha v jeho trojjedinosti.

V závěru knihy autor klade nejprve otázky, které si má uchazeč položit na konci této etapy. Ověřuje se, jak daleko se uchazeč zatím na své cestě posunul kupředu, a to jak v oblasti motivace, tak také v poznání Ježíše Krista. Na úplný závěr je představen obřad přijetí do katechumenátu.¹⁹⁹

2.2.3 Obsah jednotlivých katechezí

	Název katecheze	Úryvek z Písma	Podněty k reflexi	Modlitba	Vybídnutí ke konkrétnímu gestu	Předložená nauka
1.	Tajemná přítomnost v životě ²⁰⁰	Lk 24,13–35	Rozpoznání Boží přítomnosti v mém životě	Modlitba s využitím úryvku z Písma	Reflexe předchozího života, večerní hodnocení myšlenek a rozhodnutí	Písmo svaté; Ježíš byl vzkříšen a vstoupil na nebesa
2.	Náš Bůh je milosrdný Otec ²⁰¹	Lk 15,11–32	Boží milosrdenství a Boží touha přijmout každého člověka	Větu z úryvku z Písma přetvořit v modlitbu	Každý večer se modlit Otče náš	Přikázání (desatero a přikázání lásky); Svátost smíření
3.	Bůh nás ve své lásce zachraňuje ²⁰²	Lk 10,25–37	Ježíš je dobrý Samaritán, úkol křesťana je mírnit bolesti světa	Modlitba díky Bohu za to, že i dnes posílá „samaritány“, modlitba za lidi nešťastné a	Účast na modlitebním setkání ve farnosti	Podobenství v evangeliích a jiné literární druhy v Bibli; Spása (vykoupení,

¹⁹⁸ Srv. Il libro dei catecumeni/1, s. 3–12.

¹⁹⁹ Srv. tamt., s. 59–62.

²⁰⁰ Nella vita una presenza misteriosa (překlad vlastní)

²⁰¹ Il nostro Dio è un Padre misericordioso (překlad vlastní)

²⁰² Nel suo amore Dio ci salva (překlad vlastní)

				opuštěné		osvobození)
4.	Bůh Ježíšův je Duch lásky ²⁰³	Řím 8,14–39	Duch svatý, život v Duchu, „tvář“ Boží	Volba symbolu, který bude připomínat Boží velikost a svatost	Znamení kříže a modlitba Sláva Otci během dne, uč se text Sláva na výsostech Bohu	Boží Trojice; Znamení kříže
5.	Je třeba potkat Ježíše, abychom nalezli Boha ²⁰⁴	Jan 14,1–21	Skrze Ježíše poznáváme Otce a Ducha svatého, vztahy lásky v Nejsvětější Trojici	Modlitba před svatostánkem v kostele	Pověs na zeď ve svém pokoji kříž	Víra, naděje a lásky; Boží sláva
6.	V Ježíši sestoupil Bůh, aby nás zachránil ²⁰⁵	Jan 1,1– 18	Ježíš je Slovo, které se stalo tělem a přebývalo mezi námi	Napiš modlitbu, která by se hodila k určitému svátku doby vánoční	Hledej v kostele vyobrazení vtělení Syna Božího a chvíli o tom přemýšlej, uč se každý den konat gesto vyjadřující Boží světlo v tobě	Druhá Božská osoba: Slovo (Ježíš: 1 osoba, 2 přirozenosti); Milost
7.	Ježíš zemřelý a zmrtvých- vstalý ²⁰⁶	1 Kor 15,1–11	Základem křesťanské víry je velikonoční událost	Modlitba s pomocí hudby a tance	Zkus potěšit smutného člověka	Tradice; Velikonoce a ospravedlnění

²⁰³ Il Dio di Gesù è Spirito d'amore (překlad vlastní)

²⁰⁴ Incontrare Gesù per trovare Dio (překlad vlastní)

²⁰⁵ In Gesù Dio è sceso a salvarci (překlad vlastní)

²⁰⁶ Gesù morto e risorto (překlad vlastní)

8.	Ježíš nás volá k následování ²⁰⁷	Jan 1,35–51	Povolání člověka, následování Krista	Modlitba je dialog, zkus napsat, co by ti řekl Bůh ve tvé situaci, jaká by byla tvá odpověď	Strávit den v klášteře modlitbou a reflexí, aby vyzrálo tvé rozhodnutí stát se křesťanem	Apoštolové a učedníci; Povolání
9.	Jaký plán skrývají dějiny? ²⁰⁸	Ef 1,1–14	Boží plán a spolupráce člověka na něm	Přemýšlej o svém životě a hledej v něm Boží působení	Začni číst evangelium podle Marka, ptej se na nejasnosti	Významy slova „evangelium“; Předurčení
10.	Ano nebo ne. Musíme se rozhodnout ... ²⁰⁹	Sk 2,37–41	Rekapitulace předchozích kapitol; Chci se obrátit a stát křesťanem?	Při modlitbě vyznej, že věříš, že Ježíš je Syn Boží a Spasitel tvého života	Rozhodni se, zda chceš dál pokračovat nebo ne	Modlitba, Rekolekce, Duchovní cvičení; Ritus

2.2.4 Hodnocení pomůcky

Tato pomůcka je určena uchazečům o křesťanskou iniciaci, proto je psána jednodušším jazykem než *Il libro degli accompagnatori*. Nejprve autor představuje uchazeči plán cesty iniciace. Následují jednotlivé katecheze, které mají jednotnou strukturu. Při orientaci čtenáři pomáhá použití ikon. Katecheze jsou uspořádány s touto logikou: na počátku je třeba rozpoznat Boží přítomnost v životě, poté se uchazeč setkává s osobou Ježíše s Nazareta, Božího Syna, který přišel zjevit tajemství Nejsvětější Trojice a zachránit člověka; nakonec uchazeč dospívá k rozhodnutí, zda chce dále pokračovat, či nikoliv.

Autor dle mého názoru dostal svým cílům: načrtl plán cesty, díky vhodně vybraným úryvkům z Písma a podnětům k reflexi vytvořil uchazeči prostor pro „vyprávění příběhu vlastního života“ a prošel hlavní momenty života a učení Ježíše Krista.

²⁰⁷ Gesù ci chiama a seguirlo (překlad vlastní)

²⁰⁸ Quale progetto nasconde la storia? (překlad vlastní)

²⁰⁹ Sì o no: dobbiamo decidere... (překlad vlastní)

2.3 Vorrei diventare cristiano: Il libro dei catecumeni/2

Schede bibliche per il tempo del catecumenato

2.3.1 Obecná charakteristika

Jedná se v pořadí o třetí knihu ze sady pomůcek ke křesťanské iniciaci od italského kněze A. Fontany. Publikace je určena katechumenům a jejich doprovázejícím jako podklad pro jejich společná setkání.

2.3.2 Struktura

V úvodu autor vytyčuje hlavní cesty, kterými se uvádění do křesťanského způsobu života bude nadále ubírat. Je třeba se seznámit s dějinami spásy, osvojit si pravidelnou účast na nedělní bohoslužbě, najít si svou službu ve prospěch farnosti, učit se křesťanskému způsobu života.²¹⁰

Hlavní část knihy obsahující katecheze a rity obřadů A. Fontana dělí do čtyř etap:

1. „*Odkud přicházíme a kam jdeme?*“ *Dějiny spásy*.²¹¹ Pro tuto etapu autor připravil 10 katechezí, které se zabývají především smlouvou mezi Bohem a lidmi. Na konci etapy se zkoumá, jaký je obraz Boha v srdci katechumena, a koná se obřad předání vyznání víry.
2. *Jakým způsobem „nás Bůh zachraňuje“ dnes?*²¹² Je připraveno 10 katechezí, které se zabývají liturgickým rokem, jeho propojením s každodenním životem a svátostmi slavenými ve společenství církve. Zkoumá se, jak je katechumen začleněn do slavicího společenství, jeho účast na liturgii a snaha o pochopení obřadů a gest, jaký je jeho vztah s Ježíšem, jak se mění jeho život. Na konci etapy se koná obřad předání modlitby Páně.
3. „*Učíme se následovat Ježíše na cestě lásky*.“²¹³ Je nabídnuto 10 katechezí, jejichž tématem je křesťanská morálka a prožívání každodenních situací. Zkoumá se míra osvojení křesťanských hodnot a postojů, mezilidské vztahy v poměru k disciplíně církve. Rozpoznávají se lidské slabosti katechumena, jeho těžkosti na cestě stávání se učedníkem, reakce na utrpení a nespravedlnost ve světě, to vše za účelem dále se

²¹⁰ Srv. *Il libro dei catecumeni/2*, s. 3.

²¹¹ „Da dove veniamo e dove andiamo?“ *La storia della salvezza* (překlad vlastní)

²¹² *In che modo „Dio ci salva“ oggi?* (překlad vlastní)

²¹³ „Impariamo a seguire Gesù sulla strada dell'amore“ (překlad vlastní)

přibližovat k ideálu křesťana. Na závěr etapy se koná obřad předání příkazu lásky.²¹⁴

4. „*V církvi každým dnem vrůstáme do společenství.*“²¹⁵ Pro tuto etapu je připraveno 5 katechezí, které se zabývají vybranými tématy z ekzeziologie a mariologie. Zkoumá se míra začlenění katechumena do společenství církve a jeho způsobilost pro zařazení mezi čekatele. V závěru etapy se koná obřad pomazání olejem katechumenů.

2.3.3 Obsah jednotlivých katechezí

2.3.3.1 „Odkud přicházíme a kam jdeme?“ Dějiny spásy

	Název katecheze	Úryvek z Písma	Podněty k reflexi	Modlitba	Vybídnutí ke konkrétnímu gestu	Předložená nauka
1.	Na počátku jsme byli stvořeni k obrazu Božímu ²¹⁶	Gn 9,1–17	Člověk je Božím obrazem, je povolán k žití v harmonii s Bohem, Bůh uzavírá s Noemem (s lidmi) smlouvu	Chvála Boha za krásu stvoření (např. Žalm 8, krásný obraz, fotka)	Udělej něco kreativního, děkuj Bohu za jeho dary, pohlad' tvář milovaného člověka	Smlouva; Stvoření
2.	Abram, člověk spojený s Bohem ²¹⁷	Gn 17,1–16	Vyvolení a víra Abrama, smlouva Boha s ním, tajemnost a blízkost Boha, jinakost Boha oproti jiným božstvům	Rozjímej o tom, co Bůh pro tebe udělal, každé ráno děkuj za život, víru, ochranu	Čin, který vyjadřuje tvou víru: např. obětuj těžkosti dne Bohu...	Abram, otec všech věřících; Modloslužba (Kdo je náš Bůh a co není)

²¹⁴ Tento obřad A. Fontana zařazuje nad rámec liturgické knihy Uvedení do křesťanského života. Editio typica ani vydání knihy v italském jazyce obřad neobsahují. Srv. *Ordo initiationis christianae adultorum*. 2. vyd. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1974.; *Rito dell'iniziazione cristiana degli adulti*. Conferenza Episcopale Italiana, 1978.

²¹⁵ „Ogni giorno nella Chiesa cresciamo nella comunione“ (překlad vlastní)

²¹⁶ In principio, creati a immagine di Dio (překlad vlastní)

²¹⁷ Abramo, l'uomo alleato con Dio (překlad vlastní)

3.	S Mojžíšem na hoře smlouvy ²¹⁸	Ex 19,1–9	Exodus, vysvobození z otroctví, desatero, dějiny spásy jsou dějiny vztahu Boha a člověka, i dnes probíhají dějiny spásy a já jsem jejich součástí	Použij Žalm 89 (88) a připiš na papír větu v podobném stylu, připrav přímluvu na nedělní mši svatou	Začni číst evangelium podle Lukáše, zkus pomoci kamarádovi vyřešit určitý problém	Exodus; Boží Jméno
4.	David: zaměření k věčné smlouvě ²¹⁹	2 Sam 7,8–17	Dějiny spásy od Davida k Ježíši: očekávání mesiáše a Boží vlády	Během dne zkus recitovat strofu Žalmu 119 (118)	Zkus říct kamarádovi o svém životě z víry, o inspiracích k lepšímu životu z četby Bible	Boží království; Mesiáš
5.	Ježíš Kristus přináší naplnění příslibů a smlouvy ²²⁰	Mt 1,1–25	Bůh se stává součástí lidských dějin a vtahuje mě do dějin spásy	Postav doma malé jesličky a u nich se pomodli kantikum Benedictus	Obdaruj o Vánocích někoho, kdo to potřebuje (znamení solidarity a společenství)	Emanuel (= Bůh s námi); Evangelium podle Matouše (Evangelium příslibu a naplnění)
6.	Také my obnovujeme každý den smlouvu ²²¹	Joz 24,19–28	Život je příběh lásky mezi Bohem a mnou; věrnost smlouvě roste a osvědčuje	Napiš si modlitbu, kde budeš prosit Ducha o světlo pro správná	Hledej v Matoušově evangeliu příběhy o povolání	Monoteismus; Svědčení o víře

²¹⁸ Con Mosè sul monte dell'alleanza (překlad vlastní)

²¹⁹ Davide: verso un'alleanza eterna (překlad vlastní)

²²⁰ Gesù Cristo porta a compimento le promesse e l'alleanza (překlad vlastní)

²²¹ Anche noi rinnoviamo l'alleanza ogni giorno (překlad vlastní)

			se v mém každodenním životě	rozhodnutí a věrnost Bohu, modli se jí týden	různých lidí	
7.	Zklamání a naděje ve vztahu ke spáse ²²²	Jer 31,31–34	Cesta ke spáse není vždy úplně přímá, jsou na ní nástrahy, Boží působení není vždy tak zřejmé, ale křesťan neztrácí nikdy naději	Žalm 137 (136): dramatizace a aktualizace	Zkus se nenechat ovládnout konzumismem, nekupuj týden produkty, které uvidíš v reklamách	Nová smlouva; Srdce (vnitřní zákon)
8.	Bůh jedná vždy z lásky ²²³	Dt 4,32–40	Celý život je hledáním úplného společenství s Bohem a v Bohu	Zkus vyjádřit v modlitbě svou lásku k Bohu, inspiruj se v Lk	Mluv s lidmi o smyslu života, zkus představit křesťanskou vizi, tak jak jsi ji poznal/a	Zjevení: události a slova; Štěstí
9.	Spása je nabídka pro všechny lidi ²²⁴	Mt 2,1–12	Bůh ukazuje cestu k sobě všem lidem, Ježíš zjevuje definitivním způsobem Boha, vztah křesťanství a jiných náboženství	Prožij několik chvil na kolenou při adoraci	Putuj na některé poutní místo, můžeš tam přinést něco, co vyjadřuje tvoji víru (svíci, příspěvek pro chudé)	Mudrci; Klanění vs. úcta

²²² Delusioni e speranze di salvezza (překlad vlastní)

²²³ Dio agisce sempre per amore (překlad vlastní)

²²⁴ La salvezza è offerta a tutti i popoli (překlad vlastní)

10.	Až ke konečnému uskutečnění ²²⁵	Zj 21,1–7	Naplnění dějin spásy (úvod do eschatologie)	Slavení liturgie, která shrne dějiny spásy a poukáže na jejich naplnění	Návštěva hřbitova; zkus napsat své vlastní vyznání víry	Paruzie, Nebe a peklo
-----	--	--------------	---	--	---	--------------------------

2.3.3.2 Jakým způsobem „nás Bůh zachraňuje“ dnes?

	Název katecheze	Úryvek z Písma	Podněty k reflexi	Modlitba	Vybídnutí ke konkrétnímu gestu	Předložená nauka
1.	Čas spásy je dnes ²²⁶	2 Kor 5,14– 6,2	Liturgický rok a slavení svátostí jsou symboly procesu spásy, který pokračuje prostřednictvím nich; vývoj liturgického roku	Modlitba za pomoci biblických textů (např. 2 Kor 1,3)	Opatří si liturgický kalendář a uč se v něm orientovat, ptej se doprovázejících na nejasnosti	Liturgie; Symbol jako prostředek komunikace; Svátosti
2.	Znamení spásy mezi námi ²²⁷	Neh 8– 10	Společenství, které slaví	Hledej v Misálu modlitbu, která se ti líbí, a tu se týden modli	Najdi pět symbolů, která vyjadřují tvůj vztah k Bohu, použij je při modlitbě	Shromáždění; Kněží a zákoníci
3.	Pascha, první ze (všech) dní ²²⁸	Ex 12	Velikonoce (Pascha) = memoria a oslava Božích zásahů do dějin, přechod (různé teologické	Ztvárni znamení velikonoční vigilie: vodu, oheň, světlo,	Snaž se účastnit každý rok velikonoční vigilie a každou neděli mše svaté, snaž se	Pascha (Velikonoce); Iniciační svátosti

²²⁵ Fino alla realizzazione definitiva (překlad vlastní)

²²⁶ Il tempo della salvezza è oggi (překlad vlastní)

²²⁷ I segni della salvezza in mezzo a noi (překlad vlastní)

²²⁸ La Pasqua, il primo dei giorni (překlad vlastní)

			významy); počátek nového života v Kristu zemřelém a zmrtvýchvstalém	chléb, ke každému připiš invokaci k Bohu	každodenně konat gesta lásky, která tě osvobodí od egoismu	
4.	Při Eucharistii slavíme Velikonoce ²²⁹	1 Kor 11	Neděle = každotýdenní oslava Velikonoc; mše svatá a život z ní v běžném životě	Nauč se aklamace používané při mši svaté a některé používej při osobní modlitbě	Zkus se účastnit po určitý čas každý den mše svaté (např. v době postní)	Eucharistie; Chléb a víno
5.	Duch daruje každému spásu ²³⁰	Gal 5	Přítomnost a působení Ducha svatého; dary DS; vztah DS ke křtu a biřmování	Během dne se obračej k Duchu svatému	Večer se snaž zpytovat svědomí, čti knihu Rút	Letnice; Tajemství
6.	Vánoce, „definitivní“ úkon lásky ²³¹	Fil 2,5– 11	Kenóze Slova, inkarnace a její důsledky pro lidstvo, Epifanie	Ráno a večer se modli vybranou modlitbu	Zapoj se více do liturgického života farnosti v předvánočním týdnu a rozjímej texty proroků	Liturgický rok; Kult – oltář
7.	Kristus, Pán času a vesmíru ²³²	Kol 1,15– 20; 3,1– 4	Tajemství Krista formuje liturgický rok; Kristus = Ursakrament; vztah svátostí ke Kristu	V modlitbě můžeme Bohu předložit události, rozhodnutí, osoby	Všiměj si ve světě vyobrazení Krista (obrazy, kapličky, kostely...), chvíli se u nich zastav a rozjímej o Kristu	Andělé; Církev a služby v ní

²²⁹ Celebriamo la Pasqua nell'Eucaristia (překlad vlastní)

²³⁰ Lo Spirito dona ad ognuno la salvezza (překlad vlastní)

²³¹ Natale, un atto d'amore definitivo (překlad vlastní)

²³² Cristo, Signore del tempo e dell'universo (překlad vlastní)

8.	Svátky, které oscilují mezi památkou a realitou: Ester ²³³	Est	Význam slavení, svátků; slavení křesťanů = rozpomínání se na události spásy, zpřítomnění daru spásy v našem životě, symbolická anticipace hostiny věčné; slavení je reálné → památka se setkává s realitou; význam odpočinku, neděle v životě křesťana	Modlitba růžence	Pomoz určitému člověku zjednat spravedlnost	Maria, královna a matka; Sváteční den
9.	Věrní smlouvě ve velikonočním tajemství Pána ²³⁴	Am 5,21–27 Oz 14,5–10	Jediným pravým knězem NZ je Ježíš Kristus; slavení s vírou a nejen vnějškově; všeobecné a svátostné kněžství; participatio actiosa	Společná modlitba: před jídlem, požehnání dětem před spaním, když odcházejí z domu, odpovědi při mši svaté...	Zkus navázat osobní vztah s určitým knězem a lépe ho poznat	Svátost svěcení; Svátost pomazání nemocných
10.	Znamení lásky, v nichž se setkáváme s Kristem ²³⁵	Lk 7, 36–50	Propojení víry a běžného života, skutky lásky, výchova víry, která má proniknout do	Modli se tak, že nasloucháš Božímu slovu a porovnávej	Zkoumej při mši svaté, kterým gestům a slovům nerozumíš	Víra a svátosti; Mystagogie

²³³ Le feste tra memoria e realtà: Ester (překlad vlastní)

²³⁴ Fedeli all'alleanza nella Pasqua del Signore (překlad vlastní)

²³⁵ Segni d'amore per incontrare Cristo (překlad vlastní)

			všech oblastí života	ho se svým životem a uváděj ho do života		
--	--	--	----------------------	--	--	--

2.3.3.3 „Učíme se následovat Ježíše na cestě lásky“

	Název katecheze	Úryvek z Písma	Podněty k reflexi	Modlitba	Vybídnutí ke konkrétnímu gestu	Předložená nauka
1.	Hřích a svatost: povolání ke spáse ²³⁶	Iz 5,1–5.7 Řím 5,1–11	Člověk povoláný od Boha ke konání dobra se svobodně rozhodl pro zlo, Bůh posílá svého Syna, aby lidstvo spasil (aby ho přivedl k realizaci Božího povolání ke svatosti); svědomí	Použij texty z Iz a Řím, můžeš použít i nějakou moderní píseň o lásce, která mění život	Uč se při rozhodování zapojit své svědomí, modlitba za správné rozhodnutí	Svědomí; Svatost
2.	Zásadní volba: hledat Boha, to znamená Dobro ²³⁷	Řím 12,1–21	Zásadní volba křesťana je orientovat život k Bohu a jednat podle jeho vůle, tato volba se projevuje prakticky v každodenních rozhodnutích; snaha o soulad mého myšlení a jednání	Použijeme hudbu a celým tělem vyjádříme radost a klanění Bohu	Pokus se napsat, jaké je základní pravidlo, podle kterého chceš žít svůj život, denně s tím porovnávej svůj život	Hřích; Pokušení

²³⁶ Peccato e santità: chiamati alla salvezza (překlad vlastní)

²³⁷ Una scelta di fondo: cercare Dio, cioè il bene (překlad vlastní)

			s Ježíšovým			
3.	Jsme křesťané každý den ve světě ²³⁸	Jak 2,14–26	Víra a skutky, život podle Ducha je proces neustálého zdokonalování, přikázání lásky	Děkuvzdání a kontemplace	Poděkuj Bohu za to, co se ti dnes podařilo	Ctnost; Neřest
4.	Žít = milovat ²³⁹	1 Jan 4,7–21	Povolání křesťana žít v lásce, láska k Bohu a láska k lidem	Pomodli se za někoho, koho máš rád/ráda nebo za někoho, kdo to potřebuje (představ si jeho/její tvář)	Konej skutky lásky pro potřebné, živ v sobě lásku (smiř se s druhým, odpouštěj)	Láska; Askeze
5.	Potkat a „dýchat“ Boha ²⁴⁰	1 Král 19,4–14	Modlitba: setkání, úkon lásky, dlouhá cesta pouští, dialog; druhy modlitby a postoje; „Boží mlčení“	Použij uklidňující hudbu, najdi pár invokací lidí, kteří potkali Ježíše, párkrát je zopakuj, zakonči modlitbou Páně	Během týdne si vyhrad' půl hodiny denně k modlitbě, střidej druhy modlitby	Žalmy; Spiritualita
6.	Ideologie a moci ²⁴¹	2 Sam 12,1–14	Postoj křesťana ke světské moci, sociální nauka církve, křesťanské vnímání práce,	Otevři noviny, modli se za situace, o kterých čteš, hledej odpovědi	Zkus pomoci tomu, komu se děje nespravedlnost, informuj se o problémech	Kajcnost / lítost; Sociální nauka církve

²³⁸ Siamo cristiani ogni giorno nel mondo (překlad vlastní)

²³⁹ Vivere è amare (překlad vlastní)

²⁴⁰ Incontrare e respirare Dio (překlad vlastní)

²⁴¹ Ideologie e poteri (překlad vlastní)

			důstojnost člověka	v Písmu, zakonči Žalmem 94	třetího světa, můžeš se zapojit v rámci charity	
7.	Spojit se v lásce ²⁴²	Gn 1,26– 27; 2,23–25 Pís 6,2– 3; 8,6– 7	Láska mezi mužem a ženou, vztah mezi lidskou a Boží láskou, svátost manželství, křesťanský pohled na sexualitu	Zkus vzít do kostela milovanou osobu a společně se modlete k Bohu	Snaž se přispět ke zlepšení těch vztahů v rodině, které to potřebují	Manželství; Cizoložství
8.	Smrt a nespravedlivé utrpení ²⁴³	Job 35– 37; 42,1–6	Tajemství utrpení v životě člověka, odevzanost do vůle Boží; smrt; Ježíš přicházející na pomoc v utrpení člověka	Video jako pomůcka k modlitbě, Žalm 33	Zkus najít nemocného nebo starého člověka a pravidelně s ním trávit určitý čas	Smrt; Utrpení a nemoc
9.	Bohatství nebo chudoba? ²⁴⁴	Jak 5,1–6	Křesťanský postoj k bohatství, majetku, práci, solidarita s chudými; nakládání člověka s životem, časem; chování vůči druhým: tolerance, empatie, respektování svobody, dávání života (času, schopností) pro dobro druhých	Zahrň do modlitby situace, které nejsou v pořádku (např. hlad ve světě, násilí na dětech, válka), zakonči Žalmem 37	Zkus měsíčně podle svých možností darovat určitou částku na potřeby farnosti, určité rodiny...	Solidarita; Spravedlnost

²⁴² Legarsi nell'amore (překlad vlastní)

²⁴³ Morte e sofferenze ingiuste (překlad vlastní)

²⁴⁴ Ricchezza o povertà (překlad vlastní)

10.	Žijeme na zemi, ale jsme zaměřeni k nebi ²⁴⁵	Mt 5,1–12 (Mdr 11,22–12,1)	Blahoslavenství = životní program křesťana; naše existence je zakořeněna v zemi, náš pohled směřuje k nebi; Bůh „pracuje“ pro nás a naši spásu; Bůh je milosrdný a milující, ne trestající	Najdi určité předměty, které budou symbolizovat určité hodnoty, při modlitbě si je připomínej, pak čti Mdr 11,22–12,1	Využití Žalmů při modlitbě; uč se každý večer zkoumat, zda žiješ jako křesťan, pokud ne, zkus další den konkrétní situaci žít lépe	Hodnota života; Sexualita
-----	---	-----------------------------------	--	---	--	---------------------------

2.3.3.4 „V církvi každým dnem vrůstáme do společenství“.

	Název katecheze	Úryvek z Písma	Podněty k reflexi	Modlitba	Vybídnutí ke konkrétnímu gestu	Předložená nauka
1.	Maria, první věřící ²⁴⁶	Lk 1,26–45	Bůh nepřebývá ve stavbě, ale v nitru člověka; Maria: vzor každého učedníka – sestra a matka, naplněná Duchem svatým, omilostněná, svobodně odpovídající na Boží povolání, modlí se s učedníky ve večeřadle; jedinečný vztah Matky k Synovi	Při příležitosti mariánských svátků se účastni společné modlitby, kterou bys v součinnosti s farářem mohl/a i vést	Informuj se o významných mariánských svátcích, které se ve farnosti slaví a o jejich významu, navštiv mariánské poutní místo, nauč se některou mariánskou modlitbu	Maria a církev

²⁴⁵ Piantati sulla terra, orientati al cielo (překlad vlastní)

²⁴⁶ Maria prima credente (překlad vlastní)

2.	Vy jste tělo Kristovo ²⁴⁷	1 Kor 12,12–27	Církev, dějinná skutečnost, svátost Kristovy přítomnosti, církev hlásající, slavící a sloužící, každý křesťan má být živou částí církve	Před svatostánkem vyjádři nahlas svou víru v reálnou přítomnost Ježíše v eucharistii	Zapoj se aktivně do společné přípravy některé farní akce	Poutní místo, farnost, sdružení, hnutí
3.	Charismata a úřady ke službě ²⁴⁸	Jan 13,4–20	Výkon úřadu v církvi (služba konaná s láskou); jeden cíl, avšak různost úřadů a charismat v církvi, biskupské kolegium sjednocené s papežem, laici	Pomodli se za ty, kteří vykonávají ve farnosti službu, hledej v modlitbě inspiraci pro svou službu farnosti	Setkej se s těmi, kteří se starají o katechezi, službu lásky a liturgii, ptej se na to, jak rozpoznali své povolání, a nabídní pomoc	Hierarchie a vyhlášení magisteria
4.	Otče, ať jsou všichni jedno ²⁴⁹	Jan 17,20–26	(Ne)jednota církve, ekumenický a mezináboženský dialog, komunitní rozměr víry, univerzální a partikulární církve, vlastnosti církve	V týdnu modliteb za jednotu křesťanů se zúčastni ekumenické bohoslužby	Mluv s lidmi jiného vyznání / náboženství o jejich víře a životě	Ekumenismus; Mezináboženský dialog
5.	Církev ve světě: svědectví a misie ²⁵⁰	Sk 7,55–8,13	Misijní rozměr církve, apoštolské hlásání se vtěluje do určité kultury, jazyk hlásání, respektování svobody svědomí,	Modlitba litaní ke svatým	Zajímej se o misie mimo Evropu, nech si vyprávět příběhy misionářů, ptej se, jakým	Misie

²⁴⁷ Voi siete il corpo di Cristo (překlad vlastní)

²⁴⁸ Carismi e ministeri per il servizio (překlad vlastní)

²⁴⁹ Padre, che tutti siano uno (překlad vlastní)

²⁵⁰ La Chiesa nel mondo: testimonianza e missione (překlad vlastní)

			pojmy: evangelizace, nová evangelizace, misie		způsobem se můžeš zapojit	
--	--	--	---	--	------------------------------	--

2.3.4 Hodnocení pomůcky

Kniha *Il libro dei catecumeni/2* slouží jako podklad pro společná setkávání katechumenátní skupiny v období katechumenátu. Dle mého názoru je psána jazykem, kterému porozumí i člověk bez maturity. Pro snazší orientaci jsou použity ikony. Jednotlivé katecheze jsou rozděleny do čtyř etap: dějiny spásy, liturgický rok, křesťanská morálka a ekleziologie. Na konci každé etapy se slaví určitý obřad.

Kniha nabízí největší počet katechezí v rámci celku pomůcek. To koresponduje s požadavkem církve, aby období katechumenátu v rámci iniciačního procesu trvalo nejdéle dobu a bylo nejobsáhlejší. Autor splnil cíl tohoto období: nabídl čtenáři podněty k tomu, aby mohl postupně začít myslet a jednat jako křesťan.

2.4 Vorrei diventare cristiano: Il libro dei catecumeni/3 Schede bibliche per la Quaresima e la Mistagogia

2.4.1 Obecná charakteristika

Jedná se o čtvrtou knihu ze sady pomůcek ke křesťanské iniciaci od italského kněze A. Fontany. První část publikace je určena fotizomenům, druhá část neofytům. Kniha má sloužit jako pomůcka pro společná setkání s doprovázejícími.

2.4.2 Struktura

Kniha je rozdělena na dvě části:

1. *Období vyvolení.* V úvodu autor připomíná zaměření tohoto období k očišťování srdce a mysli, k pokání a revizi života, k přípravě na samotné slavení svátostí křesťanské iniciace. Zvláštní důraz je kladen na skrutinia. Po úvodu následuje ritus obřadu vyvolení, 5 katechezí a ritus skrutinií, obřadu Efeta a velikonoční vigilie. Při závěrečném hodnocení má vyvolený rekapitulovat prožívání jednotlivých etap a stupňů, pohovořit o své touze stát se křesťanem, o své víře v Ježíše Krista a o začlenění do farnosti.

2. *Období mystagogie.* V úvodu k této části autor shrnuje hlavní cíle: navázání vztahů s věřícími z farnosti, sdílení impulzů a nových pohledů, hlubší pronikání do již přijatých svátostí, uvedení do ostatních svátostí (především svátosti smíření), meditace tajemství církve a nového života získaného ve křtu. Opět je připraveno 5 katechezí. Při zkoumání na konci etapy je kladen důraz na věrnost křesťanskému způsobu života, účast na liturgii a službě farnosti, na četbu Písma a každodenní modlitbu, trvalou formaci a vydávání svědectví příkladem života a slovem. V závěru knihy autor nabízí pokyny a schéma pro setkání při příležitosti výročí křtu.²⁵¹

2.4.3 Obsah jednotlivých katechezí

2.4.3.1 Období vyvolení

	Název katecheze	Úryvek z Písma	Podněty k reflexi	Modlitba	Vybídnutí ke konkrétnímu gestu	Předložená nauka
1.	Směřujeme k velikonoční vigílii ²⁵²	Ez 36,22–36	Velikonoční vigílie: dějiny spásy lidstva → Kristovo zmrtvýchvstání → zrození křesťana z vody a Ducha svatého → eucharistie; průběh velikonoční vigílie	Rozjímání o určitém aspektu velikonoční vigílie; Žalm 98	Najdi symbol, který bude charakterizovat tvůj nový život a který ti bude připomínat budoucí křest; rozpoznaj temná místa ve svém životě, snaž se je odstranit	Exorcismus
2.	Ježíš je pramen živé vody ²⁵³	Jan 4	Symbolika a význam vody, setkání s Ježíšem	Žalm 42 a 118; v kostele u	Při příchodu do kostela se přežehnej	Voda; Pověra, magie

²⁵¹ Pro slavení výročí křtu nabízí A. Fontana tyto možnosti: 1. v rámci velikonoční vigílie, 2. o Letnicích, 3. v jiný příhodný den, např. o patrocinu farnosti. Autor klade velký důraz na pečlivou přípravu. Srv. *Il libro dei catecumeni/3*, s. 65–69. V knize *Uvedení do křesťanského života* žádné konkrétnější pokyny k průběhu společného setkání ve výroční den křtu nejsou. Srv. *Uvedení do křesťanského života*, s. 109.

²⁵² *Verso la veglia pasquale* (překlad vlastní)

²⁵³ *Gesù è la sorgente di acqua viva* (překlad vlastní)

			mění život, křest = vstupní brána do církve, začátek nového života, nezrušitelné znamení	křtitelnice čteme modlitbu nad křestní vodou z velikonoční vigilie	svěcenou vodou; doma si připrav nádobku s vodou, která ti bude připomínat vodu očištění a znovuzrození	
3.	Shromáždění živené chlebem života ²⁵⁴	Jan 6	Symbolika a význam chleba, eucharistie v životě církve/křesťana; eucharistie = večeře, památka, předzvěst; reálná přítomnost Krista v eucharistii	Při osobní modlitbě můžeš použít modlitby užívané při mši svaté; Žalm 91	Účastni se každou neděli mše svaté s pozorným srdcem a fyzicky aktivně; pokus se připravit četbou biblických textů	Mše svatá; Viatikum
4.	Ježíš je naše světlo ²⁵⁵	Jan 9	Stupňovité pronikání do křesťanství: první setkání → období přípravy → vyznání víry a iniciace o Velikonocích (světlo, které prozáhá naši slepotu, je sám Ježíš) → rozvíjení nového života až k naplnění na věčnosti; svátost	Žalm 27	Každé ráno si umyj oči vodou z připravené nádoby spolu s prosbou o Ježíšovo světlo, jeden den si vyhraď na rekolekci, účastni se liturgie na Zelený čtvrtek a Velký pátek, Bílou sobotu prožij v tichu a modlitbě	Synagoga; Svědčit o Ježíši

²⁵⁴ L'assemblea nutrita dal pane di vita (překlad vlastní)

²⁵⁵ Gesù è la nostra luce (překlad vlastní)

			biřmování			
5.	„Já jsem vzkříšení a život“ ²⁵⁶	Jan 11	Vzkříšení Lazara k životu pozemskému × zmrtvýchvstání Ježíše Krista: podobnost, a současně podstatný rozdíl; křesťanský pohled na konec pozemského života a posmrtný život, příklad víry Marty, život křesťana = cesta od křtu ke světlu věčného života; parusie	Svatý týden prožij v modlitbě, účastí na liturgii a rozjímáním předložených čtení a pašijí	Zkus se zaměřit na úkol, kterému jsi v předchozím čase nedal odpovídající prostor; připrav osoby kolem tebe na slavení velikonoční vigilie; včas připrav materiální záležitosti; požádej řeholníka nebo řeholnici o modlitbu	Život věčný (eschatologie); Hřbitov

2.4.3.2 Období mystagogie

	Název katecheze	Úryvek z Písma	Podněty k reflexi	Modlitba	Vybídnutí ke konkrétnímu gestu	Předložená nauka
1.	Apoštolská služba biskupa ²⁵⁷	2 Tim 1,6–11; 3,14– 4,5	Rozmanitost darů a povolání v církvi; církve = tajemství společenství s kořeny v Bohu a současně instituce; apoštolský úřad, svátost svěcení, zasvěcený život, laici	Modlitba za biskupa	Zúčastni se liturgie slavené biskupem v katedrále, zeptej se svého faráře na jeho	Papež, biskup, diecéze, farnost; Lectio divina

²⁵⁶ „Io sono la risurrezione e la vita“ (překlad vlastní)

²⁵⁷ Il servizio apostolico del vescovo (překlad vlastní)

					povolání	
2.	Svátost smíření ²⁵⁸	Zj 7,9–17	Bůh nás smířil se sebou prostřednictvím svého Syna, svátost smíření = setkání s láskou a milosrdenstvím Boha prostřednictvím viditelného znamení; kající praxe církve; odpuštění hříchů jakožto součást cesty vedoucí k Bohu	Zúčastni se liturgie svátostného smíření pro více kajících ve farnosti	Uč se pravidelně přistupovat ke svátosti smíření	Rozhřešení; Satan (Děbel)
3.	Pracujeme na vinici Páně ²⁵⁹	Mt 20,1–16	Vztah křesťana ke světu, člověku a k problémům společnosti; hodnota času, dobrovolnictví, úkol křesťana: práce na proměně světa	Žalm 5, modlitba za ty, kteří pracují pro dobro druhých, zakonči modlitbou Páně	Najdi si službu ve prospěch farnosti, hledej společenství ve farnosti, do nějž bys patřil/a	Laici; Řeholníci řeholnice
4.	Jaké je tvé místo ve společenství? ²⁶⁰	Mt 25,14–30	Schopnosti a vlohy dané člověku od Boha, jejich využití; vhodná služba v rámci farnosti (nebo i pro lidi na okraji společnosti), pravidelnost služby, důstojnost	Bohoslužba vyslání jako oficiální pověření ke službě ve farnosti	Připoj se ke konkrétnímu společenství uvnitř farnosti	Katecheze, liturgie, charita; Charismata a magisterium

²⁵⁸ Il sacramento della riconciliazione (překlad vlastní)

²⁵⁹ Lavoriamo nella vigna del Signore (překlad vlastní)

²⁶⁰ Qual è il tuo posto nella comunità (překlad vlastní)

			dobrovolnictví			
5.	Budeme souzeni podle vykonaných skutků lásky ²⁶¹	Mt 25,31–46	Nestačí jen láska k druhému, musí následovat konkrétní skutek; konání dobra pro dobro samotné; sebe prezentace: co zanechávám v druhých, když se setkáme; podstata života křesťana je následovat Ježíše v lásce (která daruje sama sebe)	Slavení výročí křtu, obnovení křestních závazků	Snaž se konat habituálně (týdně, měsíčně...) určité gesto solidarity	Maranathá; Společenství

2.4.4 Hodnocení pomůcky

Kniha se dotýká dvou období iniciačního procesu: etapy vyvolení a mystagogie. Tato období jsou v publikaci oddělena ritem velikonoční vigilie. Jazyk použitý v knize je opět nenáročný, autor využívá ikon pro zpřehlednění obsahu.

Dle mého názoru autor dosáhl svých cílů: v první části se snažil duchovně připravit vyvoleného na slavení skrutinií a iniciačních svátostí, v druhé části nastínil, jakým způsobem propojit nový život neofyty s jeho všedním životem, jakým způsobem se začlenit do společenství církve, k němuž patří i slavení dalších svátostí církve.

2.5 La vita cristiana nel terzo millennio: Il libro dei neofiti

2.5.1 Obecná charakteristika

Jedná se o závěrečný díl řady pomůcek ke křesťanské iniciaci. Autor předkládá tuto publikaci všem křesťanům, především však těm, kteří byli iniciováni jako dospělí, ale i těm, kteří v dětství neměli možnost výchovy ve víře. Úkolem této knihy je připomenout,

²⁶¹ Saremo giudicati sui gesti d'amore compiuti (překlad vlastní)

co zahrnuje pojem křesťanská identita, a také má pomoci být věrnými nastoupené cestě podle evangelia.²⁶²

2.5.2 Struktura

Kniha je rozdělena do devíti kapitol, které se následně dělí na další podkapitoly.

2.5.3 Obsah jednotlivých kapitol knihy

2.5.3.1 Čtyři dimenze křesťanského života: věřit, slavit, žít, modlit se²⁶³

Nejprve autor vykresluje, čemu křesťané věří, neboť od toho se odvíjí, jak slaví, žijí a modlí se. Autor se drží vyznání víry, které je předáváno v Tradici církve. Křesťané věří v Boha Otce, který se zjevil v Ježíši Kristu, a jehož prostřednictvím Bůh ustanovuje novou smlouvu s lidmi. Ježíš Kristus v síle Ducha svatého buduje Boží království a zve lidi, aby se stali jeho učedníky. Učedníci konají památku Božích činů a očekávají vzkříšení těla a život věčný.

Co křesťané slaví? Především svátosti, které jsou mostem pro setkání člověka s Bohem. Vstupní branou k dalším svátostem je křest. Eucharistie, vrchol a zdroj slavení církve,²⁶⁴ je svátostí společenství s Kristem a bratřími a sestrami. Svátosti vstupují do různých životních momentů: např. nemoc, vztah muže a ženy, hřích...

Jak křesťané žijí? V průběhu křesťanského života se utváří živý vztah s Ježíšem Kristem. Člověk stává se učedníkem a rozpoznává, že jeho osobní dějiny jsou součástí světových dějin spásy. Nejprve jej Bůh vysvobodí a pak učí žít jako svobodnou osobu. Horské kázání, přikázání lásky, odpuštění nepřátelům a blahoslavenství, to jsou ukazatele správného života. Jako lid nové smlouvy se křesťané neřídí pouze přikázáními desatera, ale mají podle Ježíšova příkladu rozdávat z bohatství svého života pro dobro druhých.

²⁶² Publikace je určena k dennímu používání. Uživatel zde nenajde dle mínění A. Fontany množství látky ke čtení, nýbrž praktické podněty k tomu, jak žít své křesťanství ve třetím tisíciletí. V tomto manuálu se nachází jen to nejpodstatnější, a proto autor odkazuje případně zájemce k jejich farářům nebo jinému křesťanovi, který může poskytnout další materiály. Srv. *La vita cristiana nel terzo millennio*, s. 3.

V českém prostředí mohou neofytům pomoci např.: OPATRŇ, Aleš. *Credo: Úvahy o apoštolském vyznání víry*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014.; KAŠPARŮ, Jaroslav Max. *Malý kompas víry*. 4. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2015.; TICHÝ, Radek. *Mše svatá pro začátečnický i mírně pokročilý*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2018.; GRÜN, Anselm. *Modlitba jako setkání*. 3. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

²⁶³ *Le quattro dimensioni della vita cristiana: credere, celebrare, vivere, pregare* (překlad vlastní)

²⁶⁴ Srv. *Katechismus katolické církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. čl. 1324, s. 340.

Díky křtu se člověk stane dítětem Božím. Proto, když se obrací k Bohu, oslovuje ho „Otče!“, nemusí před ním stát ve strachu, nemusí si ho kupovat nějakými dárky, mluví s ním jako dítě s Otcem. Výrazem tohoto vztahu je modlitba „Otče náš“.²⁶⁵

2.5.3.2 Být křesťany ve třetím tisíciletí: identita, kterou je třeba bránit²⁶⁶

Základem křesťanské identity je dle autora osoba Ježíše Krista, o které svědčí Písmo svaté a Tradice církve. Je důležité neidealizovat si postavu nazaretského Mistra podle svých představ, ale vždy se vracet k Písmu a Tradici. Také je nutné mít na paměti, že křesťanem se člověk stává krůček po krůčku celý život, podobně jako se utváří vztah a roste láska mezi mužem a ženou.

Specifikem křesťanství je dle apoštola Pavla ospravedlnění zdarma milostí Ježíše Krista a nový život v Duchu svatém. Pokud křesťan chce tento nový život žít, je důležité zůstat v kontaktu s Ježíšem mimo jiné i tím, že čte evangelium. Dále je třeba dát Ježíši prostor v plánu života a jednat podle jeho příkladu. Je důležité zodpovědět následující otázky: „*Kým je Ježíš Kristus pro mě?*“²⁶⁷ „*Jak se mohu ve svém životě osobně setkat s Ježíšem dnes?*“²⁶⁸ „*Co by dělal Ježíš na mém místě...?*“²⁶⁹

Křesťanství se od počátků žije v církvi, která má být harmonickým společenstvím lidí s Bohem i lidí mezi sebou. Smyslem církve je umožnit setkání s živým Kristem. Jak církev vykonává svůj úkol? Vypráví o událostech spjatých s Ježíšem Kristem. Nechává lidi dotknout se Ježíše (např. v eucharistii) a ve svém společenství pod vedením biskupa prohlubuje lásku podle příkladu Ježíše. Každý křesťan je součástí církve, viditelného těla Kristova, a má za úkol dávat tomuto tělu konkrétní podobu svou přítomností, svou niternou angažovaností a službou pro společenství.

Křesťan ve světě je povolán, aby pracoval na budování Božího království. Svět je prostorem, kde probíhá spása lidí. A křesťan se ptá: „*Bože, kde jsi, abych tě mohl najít a pracovat s tebou na tom, abychom učinili svět bratrským a krásným?*“²⁷⁰ Křesťan se vyhýbá izolaci od světa, oddělování modlitby a práce (dualismu těchto skutečností), naopak podporuje zdravý pluralismus.

²⁶⁵ Srv. La vita cristiana nel terzo millennio, s. 5–8.

²⁶⁶ Cristiani nel terzo millennio: una identità da difendere (překlad vlastní)

²⁶⁷ „Chi è Gesù Cristo per me?“ La vita cristiana nel terzo millennio, s. 10. (překlad vlastní)

²⁶⁸ „Come incontrare personalmente oggi nella mia vita Gesù Cristo?“ Tamt., s. 11. (překlad vlastní)

²⁶⁹ „Che cosa farebbe Gesù al mio posto...?“ Tamt. (překlad vlastní)

²⁷⁰ „Dio, dove sei affinché io ti possa trovare e lavorare con te per rendere il mondo fraterno e bello?“ Tamt., s. 13. (překlad vlastní)

Svědčí především ve svém každodenním životě, ale i v politice, na poli sociálním a ekologickém, při snahách o mír a zmírnění bolestí lidí. Má na paměti, že je hlasatelem naděje, zůstává věrný Bohu a člověku, každou neděli slaví mši svatou, nemá strach zvěstovat svou víru, odhaluje v lidech to dobré, pracuje čestně, projevuje solidaritu s lidmi v tíživých podmínkách, předává víru ve své rodině a beze studu otvírá Písmo a modlí se, respektuje každého člověka a jedná s ním s vlídně a s úsměvem.²⁷¹

2.5.3.3 Pořád se modlete, aniž byste se unavili²⁷²

Křesťanská modlitba je aktem lásky a důvěry k Bohu Otci, skrze Ježíše Krista, v Duchu svatém. Je hledáním shody lidské vůle s vůlí Boží.

V této kapitole autor uvádí základní modlitby a důležité texty pro každého křesťana:

- Znamení kříže;²⁷³
- Vyznání víry: Apoštolské a Nicejsko-cařihradské;
- Svátosti církve: iniciační, uzdravující, pro společenství;
- Ježíšova přikázání,²⁷⁴ Desatero;²⁷⁵
- Tradiční modlitby: např. Otče náš, Zdravas Maria, Anděle Boží...;
- Vybrané modlitby: např. modlitba sv. Augustina, Jana Pavla II., Teresie z Lisieux...;
- Růženec (k jednotlivým tajemstvím uveden biblický text);
- Evangelní kantika: Benedictus a Magnificat.²⁷⁶

2.5.3.4 Každý večer (ať se koná) krátké zpytování svědomí²⁷⁷

Večerní zpytování svědomí slouží k ověření naší věrnosti evangeliu, pro nové zorientování na naší cestě ve světle Ducha svatého. Koná se večer, v klidu, před spaním. Důkladně probíhá před přijetím svátosti smíření, kterou je dle autora vhodné přijmout především při důležitých momentech liturgického roku (např. na začátku doby adventní a postní...)

²⁷¹ Srv. Tamt., s. 9–14.

²⁷² Pregare sempre senza stancarsi mai (překlad vlastní)

²⁷³ Znamením kříže vyznáváme svou víru v Nejsvětější Trojici (pronesená slova) a víru ve vykupitelské dílo Ježíše Krista, který na kříži projevil lásku Otce (gesto kříže naznačené na vlastním těle). Srv. La vita cristiana nel terzo millennio, s. 17.

²⁷⁴ Srv. Jan 13,34–35 a Mt 22,37–39.

²⁷⁵ Srv. Ex 20,1–17.

²⁷⁶ Srv. La vita cristiana nel terzo millennio, s. 17–30.

²⁷⁷ Ogni sera un breve esame di coscienza (překlad vlastní)

Autor uvádí 18 okruhů pro zpytování svědomí. Vždy vychází z úryvku novozákonního textu a připojuje otázky:²⁷⁸

1. Mt 16,15–16: vyznávat víru v Ježíše;²⁷⁹
2. Mt 7,24: Ježíšovo slovo mě vede každý den;²⁸⁰
3. Mt 16,24–26: Ježíš je přednější než kterákoliv jiná věc;²⁸¹
4. Mt 6,6–8; Lk 18,1: modlitba, pouto lásky s Bohem Otcem;²⁸²
5. Jan 6,53–56: slavení Eucharistie každou neděli;²⁸³
6. Řím 12,9–21: křesťanský životní styl;²⁸⁴
7. Mt 6,14–15: odpouštět jako Bůh odpouští nám;²⁸⁵
8. Mt 5,21–23; 7,12: vyhnout se každé formě násilí;²⁸⁶
9. Mt 5,27–32: cizoložství, pornografie, neřesti v oblasti sexuality;²⁸⁷
10. Mk 10,42–45: dát se do služby druhým;²⁸⁸
11. Mt 28,18–20: předávání své víry;²⁸⁹
12. Mt 5,33–37; 6,22–23: jasnost úsudku a upřímnost;²⁹⁰
13. Jak 5,1–6: poctivost a pracovní úsilí;²⁹¹
14. Lk 12,8–10: rouhání a nadávky;²⁹²
15. Mt 5,48; 6,33: povolání ke svatosti;²⁹³
16. Mt 5,3–14: kde je moje štěstí;²⁹⁴
17. Lk 10,27–37: největší přikázání;²⁹⁵
18. Sk 2,42–44: společenství s mou církví.²⁹⁶

²⁷⁸ Srv. *La vita cristiana nel terzo millennio*, s. 31–36.

²⁷⁹ *Professare la fede in Gesù* (překlad vlastní)

²⁸⁰ *La Parola di Gesù mi guida ogni giorno* (překlad vlastní)

²⁸¹ *Gesù viene prima di ogni altra cosa* (překlad vlastní)

²⁸² *La preghiera, legame d'amore con Dio, il Padre* (překlad vlastní)

²⁸³ *Celebrare l'Eucaristia ogni domenica* (překlad vlastní)

²⁸⁴ *Stile di vita cristiana* (překlad vlastní)

²⁸⁵ *Perdonare come Dio perdona a noi* (překlad vlastní)

²⁸⁶ *Evitare ogni forma di violenza* (překlad vlastní)

²⁸⁷ *Adulterio, pornografia, vizi sessuali* (překlad vlastní)

²⁸⁸ *Mettermi al servizio degli altri* (překlad vlastní)

²⁸⁹ *Trasmettere la mia fede* (překlad vlastní)

²⁹⁰ *Limpidezza e sincerità* (překlad vlastní)

²⁹¹ *Onestà e impegno sul lavoro* (překlad vlastní)

²⁹² *Bestemmie e imprecazioni* (překlad vlastní)

²⁹³ *Chiamati alla santità* (překlad vlastní)

²⁹⁴ *Dove sta la mia felicità* (překlad vlastní)

²⁹⁵ *Il comandamento più grande* (překlad vlastní)

²⁹⁶ *La comunione con la mia Chiesa* (překlad vlastní)

2.5.3.5 Nechte se smířit: Co je třeba udělat, abych se mohl/a vyzpovídat?²⁹⁷

Svátost smíření se koná v rámci neveřejného rozhovoru mezi kajícníkem a knězem.²⁹⁸ Tento způsob slavení je viditelným vyjádřením touhy smířit se s Otcem. Autor uvádí pro neofyty postup pro slavení svátosti smíření: Po vykonání zpytování svědomí kajícník vyhledá kněze, který ho „přijme a který (mu) ukáže tvář Krista, přítele hříšníků, a církve, znamení a nástroje Otcova odpuštění.“²⁹⁹ Kajícník „uvede hříchy,³⁰⁰ které rozpozná jako závažné.“³⁰¹ Poté kněz zvěstuje kajícníkovi lásku Boží a „vybízí [ho] k důvěře, že může zvítězit nad zlem v síle Ducha svatého.“³⁰² Dále kněz uloží kajícníkovi pokání a vyzve jej k vyjádření lítosti nad svými hříchy. Poté následuje rozhřešení, díkůčinění a propuštění kajícníka.³⁰³ Autor doporučuje po slavení svátosti zůstat ještě chvíli v kostele, rozjímat o Boží vůli a poděkovat.³⁰⁴

Na závěr kapitoly Andrea Fontana odpovídá na otázky ohledně vztahu mezi svátostí smíření a svátostí eucharistie a proč se zpovídat u kněze.³⁰⁵ Na úplný závěr poznamenává, že „drobné občerstvení po společném slavení svátosti smíření může navrátit této svátosti rozměr křesťanské radosti, kterou vyvolává láska Otce, projevená v Kristu, žitá prostřednictvím Ducha svatého ve službě odpuštění nabízené v katolické církvi.“³⁰⁶

2.5.3.6 Dvacet jedna úryvků z Bible³⁰⁷

V této nejobsáhlejší kapitole autor předkládá čtenáři 21 úryvků, které jsou dle jeho názoru nejvýznamnější z celé Bible. Ihned za textem jednotlivých pasáží následuje krátká reflexe, která má být klíčem ke čtení.

²⁹⁷ Lasciatevi riconciliare: Come fare per confessarsi? (překlad vlastní)

²⁹⁸ Zpověď má sice rozměr osobní, ale i ekleziální. Spolu s kajícníkem vyznává celá církev svatost Boží a hříšnost člověka a také se za kajícníka modlí. Srv. *La vita cristiana nel terzo millennio*, s. 39.

²⁹⁹ „...accoglie dando un volto concreto a Cristo, amico dei peccatori, e alla Chiesa, segno e strumento del perdono del Padre.“ Tamt., s. 38–39 (překlad vlastní)

³⁰⁰ Autor užívá klasického dělení hříchů na všední a smrtelné. Připojuje také výčet, jakým způsobem je možné dojít k odpuštění hříchů (svátostně i mimosvátostně). Srv. tamt., s. 40–41.

³⁰¹ „E indico i peccati che ritengo più importanti.“ Tamt., s. 39. (překlad vlastní) Tato formulace není přesná, neboť podle CIC kán. 988 § 1 je „křesťan povinen vyznat co do druhu a do počtu všechny své těžké hříchy spáchané po křtu a dosud rozhřešením přímo neprominuté ani nevyznané v jednotlivém vyznání, kterých si je vědom po pečlivém zpytování svědomí.“ *Kodex kanonického práva: Úřední znění textu a překlad do češtiny: Latinsko-české vyd. s věc. rejstř.* Praha: Zvon, 1994. kán. 988 § 1.

³⁰² „...esorta ad aver fiducia di poter vincere il male con la forza dello Spirito santo.“ *La vita cristiana nel terzo millennio*, s. 39 (překlad vlastní)

³⁰³ Srv. SEKRETARIÁT ČESKÉ LITURGICKÉ KOMISE. *Obřady pokání*. Vatikán, 1982. s. 27–30.

³⁰⁴ A. Fontana podotýká, že k díkům zve i apoštol Pavel v Kol 3,12–17.

³⁰⁵ Srv. *La vita cristiana nel terzo millennio*, s. 38–42.

³⁰⁶ „Un breve rinfresco può restituire a questo sacramento il senso della gioia cristiana, causata dall'amore del Padre, manifestato in Cristo, vissuto mediante lo Spirito santo nel ministero del perdono offerto nella Chiesa cattolica.“ Tamt., s. 42 (překlad vlastní)

³⁰⁷ Le 21 pagine più belle della Bibbia (překlad vlastní)

1. Ex 3,1–15: povolání Mojžíše a zjevení Božího jména,
2. Joz 24,1–28: obnova smlouvy v Sichemu,
3. Dt 4,32–40; 6,20–25; 8,11–16: úvahy ohledně vztahu Boha k lidem,
4. Oz 2,16–25; 11,1–5; 14,5–10: analogie lásky Boží jako lásky ženicha k nevěstě,
5. Iz 61,1–11: Duch Boží vede učedníky ke spravedlnosti,
6. Ez 36,16–38: proroctví nové smlouvy,
7. Vybrané žalmy používané při modlitbě: Ž 27, Ž 23, Ž 51, Ž 103, Ž 121,
8. Lk 10,25–37: dobrý samaritán,
9. Lk 15,1–2.11–32: podobenství o milosrdném Otci,
10. Mt 5,1–11; 6,25–34; 7,21–29: horské kázání,
11. Jan 1,1–18: prolog Janova evangelia,
12. Jan 9,1–41: uzdravení slepého od narození,
13. Lk 23,33–49: láska Boží zjevená na kříži,
14. Lk 24,1–35: zmrtvýchvstání Pána a jeho zjevení,
15. 1 Kor 15,1–19: jádro víry křesťanů,
16. Ef 1,3–14: lidský život a Boží plán s ním,
17. 1 Kor 12,12–13,13: církvev – Kristovo tělo,
18. Řím 8,14–39: Duch svatý daruje nový život,
19. Ef 2,1–10.19–22: Bůh nabízí zdarma člověku záchranu,
20. 1 Jan 4,1–21: Bůh je láska,
21. Zj 21,1–8; 22,12–21: vidění nového nebe a nové země.³⁰⁸

2.5.3.7 Každou neděli chodíme na mši svatou³⁰⁹

Účast na nedělní mši svaté je pro křesťana důležitým znakem jeho identity, neboť ví, že participací na eucharistii se identifikuje se společenstvím církve a že bez eucharistie nemůže žít ve věrnosti evangeliu. Autor v této kapitole předkládá čtenáři ritus slavení mše svaté s komentáři jednotlivých částí,³¹⁰ „aby se každý neofyta mohl učít účastnit se eucharistie vědomě a s živou vírou...“³¹¹

³⁰⁸ Srv. La vita cristiana nel terzo millennio, s. 43–92.

³⁰⁹ Ogni domenica andando a mesa (překlad vlastní)

³¹⁰ Srv. La vita cristiana nel terzo millennio, s. 94–100.

³¹¹ „...affinchè ogni neofita impari a parteciparvi coscientemente e con fede viva...“ Tamt., s. 93. (překlad vlastní)

2.5.3.8 Křesťanské jednání v každodenním životě³¹²

V této kapitole autor připomíná, že křesťanská identita má ovlivňovat konkrétní rozhodnutí v různých situacích běžného života. Dále autor přidává konkrétní rady pro život uspořádaný podle křesťanských zásad.³¹³

A. Fontana se zamýšlí nad úlohou rodiny, kterou označuje jako základní jednotku společnosti. Ta má nenahraditelný význam při výchově a zprostředkování víry. Autor nabádá především ke společné modlitbě (před jídlem, večer), společné účasti na mši svaté, ale také k otevřenosti rodiny v přijímání a podpoře spolužáků a kamarádů dětí a dalších rodin; a to v prostředí, ve kterém rodina žije.³¹⁴

Další skupinou lidí, o něž se křesťan zajímá, jsou především lidé nemocní, staří a trpící. Těm věnuje zvláštní péči a snaží se jim pomoci v jejich těžkostech (např. pomoc při nákupu, poskytnutí léků, ale i pozvání osamělého člověka na návštěvu). Ve chvílích, kdy křesťan sám prožívá nemoc či jiné utrpení, se má dle autora ve víře svěřit Ježíši v modlitbě o sílu čelit těžkostem. Z víry a naděje poté může pramenit dobrý příklad, který trpící křesťan dá svému okolí: např. namísto toho, aby si stěžoval na svůj stav, může v druhých probouzet důvěru.³¹⁵

Ve svém zaměstnání jedná křesťan čestně a profesionálně, respektuje pravidla a brání práva ostatních. Vyhýbá se egoismu a nedělá nic v rozporu s láskou k druhým i sobě samému. Když křesťan odpočívá, nevyhledává pouze odpočinek sám pro sebe, ale i chvíle, kdy může rozvíjet vztahy se svými blízkými. V plánu, jak stráví svůj volný čas, má být vždy místo pro prohloubení duchovního rozměru života.³¹⁶

Křesťan je současně vždy občanem. Snaží se proto jednat v souladu se zákony. Přispívá svými schopnostmi k tomu, aby místo, kde žije, bylo příjemné pro život. Není lhostejný k problémům a ochotně přiloží ruku k jejich vyřešení. Vyzařuje z něj pokoj a otevřenost.³¹⁷

2.5.3.9 Formace a služba ve vlastní křesťanské komunitě³¹⁸

V poslední kapitole knihy se autor nejprve zabývá trvalou formací křesťanů. Kromě pravidelné modlitby a rozjímání Písma, četby životopisů svatých a účasti na nejrůznějších

³¹² Le scelte cristiane nella vita quotidiana (překlad vlastní)

³¹³ Srv. La vita cristiana nel terzo millennio, s. 101.

³¹⁴ Srv. tamt., s. 101–102.

³¹⁵ Srv. tamt., s. 103.

³¹⁶ Srv. tamt., s. 103–104.

³¹⁷ Srv. tamt., s. 104–105.

³¹⁸ La formazione e il servizio nella propria comunità cristiana (překlad vlastní)

liturgických akcích během roku je neofytovi doporučeno najít si duchovního vůdce, se kterým by se pravidelně osobně setkával. Náplní jednotlivých setkání by pak byl rozhovor o různých životních situacích, který by vedl k úpravě života podle evangelia.

V druhé části kapitoly autor opět připomíná důležitost služby pro společenství. Jmenuje různé služby: od zpěvu ve sboru, přes úklid, až po přinášení eucharistie nemocným, či doprovázení katechumenů, snoubenců nebo rodičů žádajících křest svého dítěte...³¹⁹

2.5.4 Hodnocení pomůcky

Tato poslední kniha z celku pomůcek pro proces křesťanské iniciace je určena neofytům. Jazyk publikace by se dal charakterizovat jako o něco náročnější než v katechezích předložených v předchozích třech knihách, ale zároveň jednodušší než v knize pro doprovázející.

Kapitoly jsou uspořádány takto: nejprve autor připomíná podstatné aspekty křesťanské identity, dále pojednává o duchovním životě, slavení svátostí (především svátosti smíření a eucharistie), a poté připojuje poznámky ke křesťanské morálce a trvalé formaci. Mezi pojednání o svátosti smíření a eucharistii dle mého názoru autor nelogicky vkládá kapitolu, v níž prezentuje vybrané pasáže z Písma svatého.

Cílem autora bylo připravit neofytovi praktický manuál, který mu připomene jeho identitu a pomůže mu křesťansky prožívat jeho život. O tom bylo v publikaci pojednáno, tedy autor z mého pohledu dostal cílům, které si vytyčil.

³¹⁹ Srv. *La vita cristiana nel terzo millennio*, s. 106–109.

3 Zhodnocení pomůcek na základě kritérií, která klade katolická církev na uvedení dospělých do křesťanského života, a možný přínos pomůcek pro praxi v naší zemi

3.1 Porovnání struktury předložené v řadě pomůcek se strukturou uvedení dospělých do křesťanského života, jak ji předkládá církev

Církev strukturuje uvedení do křesťanského života do čtyř etap a tří stupňů. Autor pomůcek A. Fontana se drží tohoto rozdělení. Svůj celek pomůcek uvádí knihou *Il libro degli accompagnatori*, ve které nastiňuje některé poznatky o katechumenátu a připojuje praktické pokyny pro jednotlivé etapy a stupně. Druhá kniha v pořadí *Il libro dei catecumeni/1* nabízí katecheze pro první etapu – prekatechumenát. Na jejím konci je představen obřad přijetí do katechumenátu. Další kniha *Il libro dei catecumeni/2* nabízí katecheze pro období katechumenátu. V této knize autor dále strukturuje katechumenát na čtyři podetapy, na jejichž konci vždy zařazuje slavení určitého obřadu.³²⁰ Čtvrtá kniha v pořadí *Il libro dei catecumeni/3* začíná ritem vyvolení, dále obsahuje katecheze pro období vyvolení, uprostřed knihy je představen ritus slavení iniciačních svátostí, následují katecheze pro období mystagogie a kniha je zakončena ritem slavení výročí křtu. Poslední knihou edice pomůcek pro uvedení do křesťanského života je publikace *Il libro dei neofiti*, která pojednává o důležitých tématech pro neofytu.

Hlavní linií, kterou autor sleduje, je dle mého názoru snaha o to, aby se identita nového křesťana utvářela na základě harmonického propojení tří oblastí činnosti církve: *kérygmatu, liturgie a diakonie*.³²¹ Andrea Fontana ve svých katechezích vychází z určité životní situace, vybírá vhodný úryvek z Písma svatého, dává podněty pro modlitbu

³²⁰ 1. podetapa: Dějiny spásy, završená obřadem předání vyznání víry; 2. podetapa: Liturgický rok a spása probíhající dnes, završená obřadem předání modlitby Páně; 3. podetapa: Křesťanská morálka, završená obřadem předání příkazu lásky; 4. podetapa: Ekleziologie, završená obřadem pomazání olejem katechumenů. Srv. s obsahem *Il libro dei catecumeni/2*, s. 181–182.

³²¹ Tyto tři oblasti činnosti církve popisuje papež Benedikt XVI. v encyklice *Deus caritas est*. Srv. BENEDIKT XVI. *Deus caritas est: Encyklika nejvyššího pontifika Benedikta XVI.* 3. rev. vyd. Praha: Paulínky, 2006. s. 34–35.

(soukromá, společná) a liturgii (např. ritus obřadů, mše svatá, liturgie hodin) a v neposlední řadě formuluje úkoly pro katechumena, které mají za cíl podnítit je k solidaritě s trpícími, lidmi nemocnými, opuštěnými a na okraji společnosti, ke konkrétní formě pomoci a služby ve farnosti.

3.2 Porovnání obsahu předloženého v jednotlivých pomůckách s kritérii, která klade církev na obsahovou náplň katechezí při uvádění dospělých do křesťanského života

3.2.1 Dějiny spásy

Autor začíná probírat dějiny spásy na základě již vytvořeném při katechezích v prekatechumenátu. Vychází ze dvou předpokladů: člověk je stvořen k Božímu obrazu a Bůh s ním uzavírá smlouvu. Katecheze o dějinách spásy v předloženém celku pomůcek lze nazvat spíše „dějinami smlouvy“ mezi Bohem a člověkem. Nalezneme je v první podetapě katechumenátu nazvané „*Odkud přicházíme a kam jdeme?*“ *Dějiny spásy*.³²²

Autor začíná cyklus katechezí příběhem o Noemovi (s nímž Bůh po potopě uzavírá smlouvu). Pokračuje vyvoláním Abrama. Následuje povolání Mojžíše a Exodus. Přes období soudců, království (především krále Davida) a proroky se poté dostává k události Ježíše Krista, kterou chápe jako vrchol dějin spásy. Dále pojednává o tom, co znamená pro člověka vstoupit do „smlouvy“ s Bohem.

Jako pokračování dějin spásy a jejich aktualizaci Andrea Fontana chápe liturgický rok. O tom pojednává autor v druhé podetapě katechumenátu nazvané *Jakým způsobem „nás Bůh zachraňuje“ dnes?*³²³

Ovšem v pojetí dějin spásy předloženém v knize pro katechumenát chybí zmínka o období veřejného Ježíšova působení a o tom, jak se rozvíjela prvotní církve stojící na víře apoštolů ve vzkříšeného Pána a hledající odpovědi na otázky: Kdo je Bůh? Jak uspořádat život církve? Jak žít z víry?

³²² Srv. II libro dei catecumeni/2, s. 4–47.

³²³ Srv. tamt., s. 53–98.

3.2.2 Vyznání víry

Stěžejní částí iniciačního procesu by měla být systematická katecheze o vyznání víry, která by měla mít vztah k slavnostnímu předání Symbola. V připravených katechezích pro křesťanskou iniciaci od A. Fontany toto téma není vůbec zpracováno. Pouze v knize pro doprovázející se autor zmiňuje, že je možné se při společných setkáních držet schématu vyznání víry a katechezi doplnit o témata z katechismu.³²⁴ V průběhu katechumenátu, pokud by se čerpalo pouze z pomůcek A. Fontany představených v této práci, se samozřejmě katechumen seznámí s nejdůležitějšími pravdami víry, ale pouze způsobem nahodilým, ne souhrnným.

3.2.3 Modlitba a duchovní život

Součástí každé katecheze je vždy určitý impuls pro modlitbu a duchovní život katechumena.

Vrcholem a zdrojem činnosti církve je liturgie. V rámci procesu iniciace autor klade velký důraz na vytvoření návyku katechumena účastnit se nejprve bohoslužby slova a posléze mše svaté alespoň v důležité dny liturgického roku. Katechumen je také skrze modlitbu žalmů uveden do Denní modlitby církve.

U modlitby soukromé autor dbá na co největší rozmanitost, jak to odpovídá rozmanitosti křesťanské tradice: modlitba improvizovaná, využívající slov Písma, tradiční modlitby, modlitba chval, díky a proseb, modlitba v určité části dne, u stolu atd. Autor vybízí k účasti na poutích a pobožnostech (růženec, křížová cesta). Iniciovaný je veden k zapojení těla a smyslů při modlitbě (postoje, využití zraku a sluchu).

Jedním z obřadů traditio je předání modlitby Páně, které by měla doprovázet katecheze o této modlitbě. V celku pomůcek takto tematicky zaměřené katecheze chybí. Autor se o této modlitbě sice zmiňuje³²⁵ a na jiném místě uvádí její text,³²⁶ ale z toho, jak je tato tematika předložena, není patrné, že modlitba Otče náš je důležitou modlitbou pro každého Ježíšova učedníka, která vyjadřuje vztah křesťana k Bohu, postoj dítěte Božího k Otcí.

³²⁴ Srv. *Il libro degli accompagnatori*, s. 111.

³²⁵ Srv. *Il libro dei catecumeni/2*, s. 125.

³²⁶ Srv. *Il libro dei catecumeni/1*, s. 21.

3.2.4 Svátosti

Dalším důležitým tématem katechezí jsou svátosti. Obecné pojednání o nich je přítomno v celku pomůcek na začátku druhé podetapy katechumenátu.³²⁷ O iniciačních svátostech autor pojednává krátce v rámci katechezí o liturgickém roku,³²⁸ obsáhleji v období fotizomenátu, ovšem zde v nelogickém pořadí: nejprve mluví o křtu, poté o eucharistii a až nakonec o biřmování.³²⁹ O svátosti svěcení je pojednáno nejprve krátce v katechumenátu³³⁰ a pak více v mystagogii.³³¹ O svátosti smíření se mluví krátce již v prekatechumenátu,³³² obsáhle pak v období mystagogie.³³³ Svátostí manželství se Andrea Fontana zabývá v rámci katechezí o křesťanské morálce.³³⁴ Svátost nemocných je zmíněna v katechumenátu při jedné z katechezí o liturgickém roce.³³⁵

Lze si tedy všimnout, že pojednání o svátostech netvoří u Andrey Fontany cyklus katechezí, ale jednotlivé svátosti jsou probírány v různé momenty iniciačního procesu.

3.2.5 Křesťanská morálka

Křesťanskou morálkou a životním stylem se zabývá třetí podetapa katechumenátu nazvaná „*Učíme se následovat Ježíše na cestě lásky*“.³³⁶ Hlavními tématy jsou povolání křesťana ke svátosti, zaměření křesťana na lásku k Bohu a lidem v každodenních situacích, seznámení se se sociální naukou církve a s různými aspekty křesťanského prožívání manželského života. Katecheze završuje pojednání o blahoslavenstvích, která se mají stát životním programem každého křesťana.

Tématu křesťanské morálky v celku pomůcek předchází pojednání o Ježíši Kristu, zjevujícím trojjediného Boha (prekatechumenát), dále dějiny spásy a jejich pokračování „dnes“ v rámci liturgického roku (1. polovina katechumenátních katechezí). Morálka je katechumenovi tedy předkládána až poté, co uvěřil v Krista a absolvoval již kus cesty. Je předkládána v souvislosti se zmrtvýchvstalým Ježíšem, který je pro křesťana principem nového života a vzorem. „*Křesťan je ten, kdo následuje Ježíše tak, že (v sobě) znovu*

³²⁷ Srv. Il libro dei catecumeni/2, s. 54–58.

³²⁸ Srv. tamt., s. 67.

³²⁹ Srv. Il libro dei catecumeni/3, s. 13–24.

³³⁰ Srv. Il libro dei catecumeni/2, s. 93.

³³¹ Srv. Il libro dei catecumeni/3, s. 45–48.

³³² Srv. Il libro dei catecumeni/1, s. 22.

³³³ Srv. Il libro dei catecumeni/3, s. 49–52.

³³⁴ Srv. Il libro dei catecumeni/2, s. 131–134.

³³⁵ Srv. tamt., s. 93.

³³⁶ Srv. tamt., s. 104–148.

vytváří jeho obraz Božího Syna skrze lásku, která mu byla darována a kterou prožívá v každodenních gestech po celý svůj život.“³³⁷

3.3 Možná inspirace pro praxi uvádění dospělých do křesťanského života v českých a moravských diecézích

Důležitou komponentou každé katecheze u A. Fontany je společná četba a reflexe určitého úryvku z Bible. Výběr perikop není náhodný, neboť odpovídá tématu katecheze.³³⁸ Myslím si tedy, že pro čtenáře by bylo podnětné se seznámit s tím, jaké texty jsou vybírány ke konkrétním tématům, protože určitý text vrhá na probíranou tematiku určité světlo a skrze text Písma lze dospět k perspektivě, v níž je možno téma probírat.

Jako nejzdařilejší hodnotím katecheze vypracované pro období osvícení, neboť jsou úzce tematicky propojeny s jednotlivými skrutinií, vysvětlují průběh a symboly velikonoční vigilie (světlo, voda, chléb) a pojednávají o iniciačních svátostech. Tyto katecheze doporučuji k přeložení do českého jazyka.

Dále stojí za povšimnutí rámečky s textem, které uzavírají každou katechezi. V nich jsou v několika větách vysvětleny důležité pojmy, s nimiž by se každý křesťan měl seznámit.³³⁹ Dle mého názoru by bylo možné tato textová pole taktéž přeložit do češtiny, seřadit a vytvořit slovníček základních křesťanských pojmů pro neofyty.

Při četbě mě, křesťana vychovávaného a žijícího v českém prostředí, velmi zaujala snaha autora zdůraznit diakonický rozměr křesťanství, neboť v nemálo českých a moravských farnostech není tento rozměr plně rozvinut.³⁴⁰ Autor zřetelně v průběhu celého itineráře uvedení do křesťanského života vybízí katechumena k tomu, aby jeho život nezůstal pouze u „svědectví slovy“ a „liturgie“, ale projevil se v „konkrétní službě“ lidem, kteří to potřebují. Tento apel katechumenovi je dle mého názoru také pobídkou doprovázejícím katechumenů a vůbec všem věřícím v našich diecézích, aby se tento diakonický rozměr stal integrální součástí identity každého křesťana.

³³⁷ „Cristiano è colui che segue Gesù riproducendo la sua immagine di Figlio di Dio nell'amore donato, vissuto nei gesti quotidiani, fino alla fine.“ Tamt., s. 104. (překlad vlastní)

³³⁸ Např. při katechezi o eucharistii jako chlebě života se čte Jan 6 (srv. *Il libro dei catecumeni*/3, s. 17), nebo v rámci katecheze o Ježíši, světlu světa se čte Jan 9 (srv. tamt., s. 21).

³³⁹ Např. „Mesiáš“ (srv. *Il libro dei catecumeni*/2, s. 23) nebo „Katolická sociální nauka“ (srv. tamt., s. 130).

³⁴⁰ Srv. např. DOLÁK, Marek. *Diakonická funkce katolických farností v Arcidiecézi olomoucké*. Olomouc, 2018. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Jakub Doležel, Th.D. s. 58.

Závěr

Ve své práci jsem zkoumal sadu pomůcek *Catecumenato per adulti* z pera Andrey Fontany, která je určena pro dospělé uchazeče o uvedení do křesťanského života a pro jejich doprovázející. Vzhledem k tomu, že v českém prostředí neexistuje ucelený soubor pomůcek ke křesťanské iniciaci dospělých, obrátil jsem svou pozornost k zahraniční katechetické produkci, abych se inspiroval pro svou budoucí praxi u kolegů, kteří jsou v organizaci a materiálním didaktickém zabezpečení katechumenátu (nejméně) o krok napřed.

V první kapitole práce jsem představil principy křesťanské iniciace dospělých platné v katolické církvi po II. vatikánském koncilu, a také jsem formuloval základní požadavky pro obsahovou i formální stránku katechetických pomůcek pro křesťanskou iniciaci dospělých. Poté jsem přikročil k podrobné analýze pomůcek. Zjištěné poznatky jsem syntetizoval a následně porovnal s principy a kritérii vyjádřenými v první kapitole práce.

Hypotéza, kterou jsem stanovil na začátku svého úsilí, totiž že zkoumám kvalitní pomůcky, které odráží požadavky církve na křesťanskou iniciaci dospělých, se potvrdila pouze částečně. Po zběžném seznámení se s pomůckami mi bylo jasné, že na sebe logicky navazují a respektují strukturu iniciačního procesu, kterou církev předepisuje. V pomůckách lze najít mnoho podnětů, které by mohly být inspirací pro praxi uvádění dospělých do křesťanského života v českých a moravských diecézích:

Součástí každé katecheze A. Fontany je úryvek z Bible, který odpovídá tématu katecheze. Inspirativní proto může být, jakým způsobem autor perikopy vybírá ke konkrétnímu tématu.

Dále kladně hodnotím pět katechezí pro období osvěcení, které jsou obsahově propojeny s tématy jednotlivých skrutinií, vysvětlují průběh a symboly velikonoční vigílie a pojednávají o iniciačních svátostech. Tyto katecheze by dle mého názoru mohly být přeloženy do českého jazyka a vydány jako pomůcky do praxe.

Inspirativní jsou také rámečky s textem na konci každé katecheze, protože srozumitelně a v krátkosti přibližují určitý důležitý pojem.

Velmi vyzdvihuji snahu autora v průběhu celého iniciačního procesu neustále zdůrazňovat diakonický rozměr, který je vlastní křesťanství, a na který se bohužel v našich podmínkách často zapomíná nejen při uvádění dospělých do křesťanského života.

Při podrobném zkoumání obsahu jednotlivých katechezí jsem kromě množství inspirativních momentů objevil také některé nedostatky:

V kapitole o dějinách spásy chybí katecheze o Ježíšově veřejném působení. Život a dílo Ježíše z Nazareta jsou stručně představeny již v období prekatechumenátu, jehož nenahraditelným úkolem je základní seznámení uchazeče s evangeliem. Je ovšem nesmírně důležité znovu a důkladně pojednat o období Ježíšova veřejného působení právě v kontextu dějin spásy: je třeba, aby katechumeni poznali Ježíše jako proroky zaslíbeného Mesiáše, jako toho, kdo zjevuje Boží Trojici a volá k pokání, hlásá Boží království a koná mezi lidmi mocné činy a také odpouští hříchy. Budování osobního a důvěrného vztahu katechumena s Ježíšem totiž musí provázet poznání a vědomí katechumena, že i jej chce Ježíš zachránit a již pro to vykonal to největší, co mohl – dal za něj z lásky svůj život, že mu touží přiblížit tajemství Boha, že mu chce odpustit vše, co bylo v jeho dosavadním životě špatné.

Na sklonku Ježíšova veřejného působení se začíná projevovat základ církve (12 apoštolů, kteří jsou s Ježíšem, a jím jsou posílání tam, kam chce on sám přijít), v níž je Kristus tajemným způsobem dále přítomen až do současnosti. Proto by bylo žádoucí pohovořit při líčení dějin spásy o počátcích církve. Tato zmínka taktéž v katechezích tohoto období chybí.

Velkou slabinou celku pomůcek je absence systematického pojednání o vyznání víry a modlitbě Páně, neboť katecheze na tato témata by měla doprovázet obřady svěření pokladů církve.

Zmíněné nedostatky by doprovázející katechumenů mohli překlenout vytvořením vlastních katechezí za použití vhodné literatury. Také je možné se inspirovat vhodnými materiály na webech center pro katechezi jednotlivých diecézí.

Použité zdroje a literatura

Biblický text

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih): český ekumenický překlad. 13. vyd., (4. opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost, 2007.

Dokumenty církve

BENEDIKT XVI. *Deus caritas est: Encyklika nejvyššího pontifika Benedikta XVI.* 3. rev. vyd. Praha: Paulínky, 2006. ISBN 80-86949-03-6.

Dokumenty II. vatikánského koncilu. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-719-2438-5.

JAN PAVEL II. *Katecheze v církvi: Apoštolská exhortace Catechesi tradendae.* Vatikán, 1979.

Katechismus katolické církve. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-719-2473-3.

Kodex kanonického práva: Úřední znění textu a překlad do češtiny: Latinsko-české vyd. s věc. rejstř. Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-711-3082-6.

KONGREGACE PRO KLÉRUS. *Všeobecné direktorium pro katechizaci.* Praha: Sekretariát České biskupské konference, 1998.

PASTORAČNÍ STŘEDISKO SV. VOJTĚCHA PŘI ARCIBISKUPSTVÍ PRAŽSKÉM. *Příprava dospělých na křest.* Praha, 2001.

Rito dell'iniziazione cristiana degli adulti. Conferenza Episcopale Italiana, 1978.

Rituale romanum, Ordo initiationis christianae adultorum. 2. vyd. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1974.

Řád katechumenátu pražské arcidiecéze ze dne 5. 10. 2003. Praha: Arcibiskupství pražské, 2003.

SEKRETARIÁT ČESKÉ LITURGICKÉ KOMISE. *Obřady pokání.* Vatikán, 1982.

SEKRETARIÁT ČESKÉ LITURGICKÉ KOMISE. *Uvedení do křesťanského života.* Praha: Ústřední církevní nakladatelství v Praze, 1987.

Prameny

FONTANA, Andrea. *Itinerario catecumenale con gli adulti: Il libro degli accompagnatori*. Torino: Elledici, 2011.

FONTANA, Andrea. *Vorrei diventare cristiano: Il libro dei catecumeni/1 Schede bibliche per il tempo del primo annuncio*. Torino: Elledici, 2011.

FONTANA, Andrea. *Vorrei diventare cristiano: Il libro dei catecumeni/2 Schede bibliche per il tempo del catecumenato*. Torino: Elledici, 2011.

FONTANA, Andrea. *Vorrei diventare cristiano: Il libro dei catecumeni/3 Schede bibliche per la Quaresima e la Mistagogia*. Torino: Elledici, 2011.

FONTANA, Andrea. *La vita cristiana nel terzo millennio: Il libro dei neofiti*. Torino: Elledici, 2011.

Ostatní literatura

ALBERICH, Emilio a BINZ, Ambroise. *Adulti e catechesi: Elementi di metodologia catechetica dell'età adulta*. Torino: Elledici, 1993. ISBN 88-01-10227-5.

ALBERICH, Emilio a DŘÍMAL, Ludvík. *Katechetika*. Praha: Portál, 2008.

CASPANI, Pierpaolo a SARTOR, Paolo. *Iniziazione cristiana: L'itinerario e i sacramenti*. Bologna: Centro editoriale dehoniano, 2008. ISBN 978-88-10-12102-3.

DOLÁK, Marek. *Diakonická funkce katolických farností v Arcidiecézi olomoucké*. Olomouc, 2018. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Jakub Doležel, Th.D.

DŘÍMAL, Ludvík. Zralost člověka v procesu výchovy. *Cesty katecheze*. 2010, 2(4), 24–26.

DŘÍMAL, Ludvík. Zralost člověka v procesu výchovy: Rozhovor Ludvíka Dřímala s profesorem Zbigniewem Formellou. *Cesty katecheze*. 2010, 2(4), 24–26.

ERIKSON, Erik H. *Životní cyklus rozšířený a dokončený: devět věků člověka*. Vyd. 2., přeprac. vyd, v Portálu 1. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0786-3.

FOSSION, André a DŘÍMAL, Ludvík. Katechumenát jako inspirativní model každé katecheze. *Cesty katecheze*. 2010, 2(2), 23–25.

GRÜN, Anselm. *Modlitba jako setkání*. 3. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-719-2563-2.

KAŠPARŮ, Jaroslav Max. *Malý kompas víry*. 4. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2015. ISBN 978-80-7266-392-7.

Křesťanská iniciace. Vyd. 1. Praha: Katechetická sekce České biskupské konference ve spolupráci s nakl. Halama, 2012. 134 s. ISBN 978-80-260-2330-2.

Křesťanská iniciace: sborník třetí vědecké katechetické konference, pořádané ve dnech 15.–17. září 2008 Cyrilometodějskou teologickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci a Katechetickou sekci České biskupské konference. Vyd. 1. Praha: Tomáš Halama, 2009. 119 s. ISBN 978-80-87082-10-2.

MALACH, Josef Materiální didaktické prostředky. In KURELOVÁ, Milena et al. *Pedagogika II: kapitoly z obecné didaktiky*. 2., upr. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 1999.

OPATRNÝ, Aleš. *Credo: Úvahy o apoštolském vyznání víry*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014. ISBN 978-80-7195-629-7.

PASEKA, Tomáš. *Dospělý člověk jako účastník a adresát katecheze* [online]. Praha, 2013 [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/105207/?lang=en>. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta.

TICHÝ, Radek. *Mše svatá pro začátečníky i mírně pokročilé*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2018. ISBN 978-80-7566-031-2.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: Dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

ZEMAN, Josef. Odkládaná dospělost. *Budoucnost církve*. Praha: Asociace křesťanských sdružení mládeže, o.s. a Sekce pro mládež České biskupské konference, 2010, 17(5), 4-9. ISSN 1803-8158.

Internetové zdroje

Servizio diocesano per il catecumenato - Chi siamo. *Diocesi di Torino* [online]. Torino: Diocesi di Torino [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <http://www.diocesi.torino.it/catecumenato/chi-siamo/>

Seznam zkratek

Zkratky biblických knih

SZ – Starý zákon

1 Král – 1. kniha Královská

2 Sam – 2. kniha Samuelova

Am – Amos

Dt – Deuteronomium

Est – Ester

Ex – Exodus

Ez – Ezechiel

Gen – Genesis

Iz – Izajáš

Jer – Jeremiáš

Jon – Jonáš

Joz – Jozue

Jud – Judit

Mdr – Kniha Moudrosti

Neh – Nehemiáš

Oz – Ozeáš

Pís – Píseň písní

Tob – Tobíáš

NZ – Nový zákon

1 Jan – 1. list Janův

1 Kor – 1. list Korint'anům

1 Tim – 1. list Timotejovi

2 Kor – 2. list Korint'anům

Ef – List Efezským

Fil – List Filemonovi

Gal – List Galatským

Jak – List Jakubův

Jan – Evangelium podle Jana

Kol – List Koloským

Lk – Evangelium podle Lukáše
Mk – Evangelium podle Marka
Mt – Evangelium podle Matouše
Řím – List Římanům
Sk – Skutky apoštolů
Tit – List Titovi
Zj – Zjevení

Ostatní zkratky

CIC – Codex iuris canonici
čl. – článek
kán. – kánon
kol. – kolektiv
např. – například
pozn. – poznámka
rev. – revidované
s. – strana
srv. – srovnej
tamt. – tamtéž
tzn. – to znamená
tzv. – takzvaný
vyd. – vydání

Příloha

*Pozn.: Jako přílohu diplomové práce uvádím český překlad jedné z katechezí A. Fontany z celku pomůcek, jimiž se zabývá diplomová práce. Katecheze se nachází v knize *Il libro dei catecumeni/3* na s. 9–12, v oddíle určeném pro období osvětlení.*

Směřujeme k velikonoční vigílii

Existenciální prostor

Lidé v dnešní době bdí při různých významných událostech, bdí během tzv. „bílých nocí“, mladí lidé bdí na diskotékách. Bdění křesťanů má ještě hlubší význam: bdí v očekávání toho, že se dovrší vzkříšení a život. Při bdění v profánním smyslu gesta a rituály přejímají sociální kontext, ve kterém se konají. Při velikonoční vigílii nám gesta a slova připomínají, co pro nás Bůh vykonal a stále koná. Pouze dvě noci v roce křesťané bdí: v noci, kdy se narodil Pán Ježíš a v noci, kdy vstal z mrtvých.

Boží Slovo: Ezechiel 36,22–36

Podněty k reflexi

To, na co čekáme dva nebo tři roky, se konečně uskuteční o velikonoční vigílii, kdy budeme slavit svátosti křesťanské iniciace. To, co předpověděl prorok Ezechiel, když mluvil ve jménu Božím, se uskuteční v nás. *„Vezmu vás z národů, pokropím vás čistou vodou, vložím vám do nitra svého ducha, budete mým lidem a já vám budu Bohem.“* Konečně Bůh učiní, co přislíbil a na co čekáme.

Velikonoční vigílie je srdcem křesťanské modlitby, každý rok: svými gesty a symboly, unikátními v porovnání s běžným liturgickým slavením, nás přivádí do kontaktu s dějinami spásy, které se v každém z nás dnes naplní. Vigílie se totiž vyvinula jednak jako oslava zmrtvýchvstání Ježíše, což je těžiště víry, ale také aby se završila cesta katechumenů slavením svátostí křesťanské iniciace, kdy se naplní přísliby, které dali oni sami a také které jim dal Bůh. To, co Bůh již učinil, činí dále v katechumenech i ve všech křesťanech.

To je ta noc, ve které jsi, Bože, naše praotce, Izraelovy děti, kdysi vyvedl z Egypta. To je ta noc, v níž jsi zvítězil nad temnotou hříchu. To je ta noc, která dnes na celém světě vzdaluje

věřící v Krista od nepravostí světa a od tmy hříchu, vrací k milosti, sdružuje ve svaté společnosti. To je ta noc, v níž Kristus rozlomil pouta smrti a jako vítěz vystoupil z hrobu (z velikonočního chvalozpěvu, který je pronesen na začátku vigilie).

Vigilie začíná oslavou Krista, který je světlo světa, prostřednictvím symboliky ohně a světla: **velikonoční svíce je zmrtvýchvstalý Kristus**. On osvěcuje všechny věřící; ti zapalují své svíčky od velikonoční svíce, ovšem vyjma katechumenů, kteří obdrží svíčku rozžehnutou od velikonoční svíce po svém křtu a biřmování. Po světle následuje **Slovo**: prostřednictvím čtení ze Starého a Nového zákona se prochází celými dějinami spásy, od stvoření k zmrtvýchvstání (mnohé z těchto čtení jsme četli společně, ostatní můžeme číst v těchto dnech, abychom se lépe připravili na vigiliu). **Kristovo přejítí ze smrti do života v sobě rekapituluje celé dějiny** zaslíbení a také Boží zásahy v dějinách; a ve stejném okamžiku skrze realitu již nyní živou ohlašuje, co se musí ještě naplnit.

Třetí část vigilie je **křestní liturgie**: žehná se voda a katechumeni jsou do ní ponořeni, aby spolu s Kristem vstali k novému životu. Ve křtu se v nás rodí nové stvoření a při biřmování je v nás upevněna přítomnost Ducha. Vyznáváme svou víru s křestními závazky, jsme pokřtěni ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, oblečeni do bílého pláště, který je znamením naší nové identity, jsme poznamenáni na čele křížmem, které nás připodobňuje Kristu, a tudíž z nás činí křesťany.

Znovuzrození křtem a biřmováním jsme nakonec pozváni sdílet **eucharistický chléb**, Kristovo tělo a jeho krev: to je vrcholem křesťanského života, plnou účast na těle Kristově. To je moment, ve kterém Duch plodí tělo Kristovo, církve. Když jsme vyživováni Slovem a Chlebem, osvětleni Kristovým světlem, znovuzrozeni ve vodě křtu, označeni pečeti křížma, to vše díky účasti na této slavnostní liturgii (ti, kdo mají štěstí, účastní se jí v katedrále za předsednictví biskupa), potom jsme posláni do světa, abychom se stali šířiteli Kristova Slova, abychom svět osvěcovali jeho Světlem a zapalovali ohněm lásky v Duchu svatém.

Na konci (velikonoční vigilie) budeme říkat: „*Naplň nás, Bože, svým Duchem; a když jsme při velikonoční hostině jedli z jednoho chleba, ať nás všechny spojuje v jedno tvá láska.*“ A tím začne náš křesťanský život: ještě lépe budeme muset pochopit, jak jej žít, ve které konkrétní komunitě, a jak hlásat evangelium. K tomu je určeno v následujících měsících období „mystagogie“, abychom se radovali z daru Boha Otce obdrženého ve svátostech a učili se jej šířit kolem sebe. Velikonoční vigilie se blíží: od ní pro nás započne

křesťanský život. Její datum se vyznačí do knihy pokřtěných a Pán jej vyznačí do knihy života: „*radujte se, že vaše jména jsou zapsána v nebesích*“ (Lk 10,20).

Osobní otázky

- ✓ Účastnil/a ses minulý rok velikonoční vigilie? Jaký dojem si z ní měl/a? Můžeme rozpoznat v modlitební praxi křesťanského společenství symboly (světlo, voda, oheň, chléb...), které jsou charakteristické pro velikonoční vigilii?
- ✓ Proč se nachází ve velkých městech kostel, kterému říkáme „dóm“ nebo „katedrála“? Co připomíná tento specifický kostel všem křesťanům ve městě a okolí?
- ✓ Znovu projdi cestu, kterou jsi urazil/a až do této chvíle, připomeň si různá období na ní a chvíle liturgického slavení: jaké změny v sobě pozoruješ? Co bude následovat na tvé cestě po velikonoční vigilii?
- ✓ Proč je velikonoční vigilie tak důležitá v liturgickém životě katolické církve? Co znamená pro každého křesťana?

Modlitba

Projdi si ritus velikonoční vigilie a všiměj si gest, symbolů a slov v ní obsažených. Zastav se u některého aspektu a zkus nad ním uvažovat. Co tě nejvíce oslovilo? Vytáhni z textů vigilie některé výrazy a přetvoř je v modlitbu. Např. *Ježíši, ty jsi mé světlo; Přijď, Duchu stvořiteli, a zapal ve mně oheň své lásky; Umyj mě, Pane, od všech mých vin.* Tak použijme slova vigilie pro naši modlitbu po celý týden. **Žalm 98:** „*Zpívejte Hospodinu píseň novou*“ ať nás doprovází v těchto dnech.

Vybídka ke konkrétnímu gestu

Najdi si určité **znamení**, které bude symbolizovat tvůj nový život: umísti je ve svém pokoji, a když na ně pohlédneš, přemýšlej o svém budoucím křtu. A také přemýšlej nad tím, co je ve tvém životě ještě temné: co bys měl/a udělat, abys to odstranil/a ze svého srdce? Zkus to odstranit rázně. Dnes, ihned.

Exorcismus

Je to modlitba, jejímž prostřednictvím křesťanské společenství v Ježíšově jménu žádá, aby některá osoba nebo nějaká věc byla uchráněna od moci Zla. Kvůli tomuto se konají v průběhu katechumenátní cesty určité modlitby, které nazýváme „exorcismy“. Společenství prosí, aby katechumen, který se stává Ježíšovým učedníkem, byl osvobozen od každého hříchu a od každého zla.

„Požehnání,“ vyprošované při různých příležitostech a také vždy na konci mše, je oproti exorcismu chválou Boha a modlitbou za obdržení Pánových darů pro toho, který požehnání přijímá s vírou. Je také prosbou, aby přijímající nasměroval celou svou existenci k Němu.